

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

Bakalářská práce

Sociální politika a Evropská unie

Předkládá: Kristýna Šťovíková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Bohumila Čabanová, Ph.D.

Akademický rok: 2012/2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Sociální politika a Evropská unie“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Plzeň 10. 3. 2013

.....
Kristýna Šťovíková

Poděkování

Děkuji paní Ing. Bohumile Čabanové, Ph.D. za velmi vstřícný přístup a užitečnou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování této práce.

OBSAH

1	ÚVOD	3
2	SOCIÁLNÍ POLITIKA A JEJÍ MÍSTO VE SPOLEČNOSTI	5
2.1	Cíle sociální politiky	5
2.2	Funkce sociální politiky	6
2.3	Principy sociální politiky	7
2.4	Objekty a subjekty sociální politiky.....	8
3	VÝVOJ SOCIÁLNÍ POLITIKY	10
3.1	Etapy vývoje sociální politiky.....	10
3.1.1	První etapa vývoje	11
3.1.2	Druhá etapa vývoje	12
3.2	Sociální stát	14
3.2.1	Typologie sociálního státu	15
4	HISTORIE EU	17
4.1	Schumanova deklarace	17
4.2	Římské smlouvy.....	18
4.2.1	Evropské hospodářské společenství.....	18
4.2.2	Evropské společenství pro atomovou energii	19
4.3	Vznik a vývoj ES	19
4.4	Maastrichtská smlouva.....	20
4.4.1	Kohezní fond.....	21
4.5	Vývoj EU	21
4.5.1	Amsterodamská smlouva	21
4.5.2	Smlouva z Nice.....	22
4.6	Poslední desetiletí.....	23
4.6.1	Lisabonská smlouva.....	24
5	INSTITUCE EU, PRÁVO EU	25
5.1	Evropský parlament	25
5.2	Rada Evropské unie.....	27
5.3	Evropská rada.....	28
5.4	Evropská komise	28
5.5	Soudní dvůr Evropské unie	29
5.6	Účetní dvůr Evropské unie.....	30
5.7	Evropský hospodářský a sociální výbor.....	31
5.8	Výbor regionů	32
5.9	Právo EU	32
6	SOCIÁLNÍ POLITIKA EU	34
6.1	Historický exkurz.....	34
6.1.1	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.....	35
6.1.2	Evropská sociální charta	35
6.1.3	Charta Společenství základních sociálních práv pracovníků.....	36
6.1.4	Listina základních práv Evropské unie	36
6.2	Nynější sociální politika EU	37
6.2.1	Program Společenství pro zaměstnanost a sociální solidaritu – PROGRESS (2007 – 2013) a Evropský sociální fond	40
7	NEZAMĚŠTNANOST A POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI	41
7.1	Definice nezaměstnanosti a její druhy	41
7.2	Důsledky nezaměstnanosti	43
7.2.1	Ekonomické důsledky nezaměstnanosti	43

7.2.2	Sociální důsledky nezaměstnanosti	43
7.3	Politika zaměstnanosti.....	44
7.3.1	Ministerstvo práce a sociálních věcí	45
7.3.2	Úřady práce.....	45
8	SBLIŽOVÁNÍ PRÁVA ČR S PRÁVEM EU V OBLASTI ZAMĚSTNANOSTI	48
8.1	Agenturní zaměstnávání na mezinárodním poli.....	48
8.1.1	Mezinárodní organizace práce	48
8.1.2	Evropská unie	49
8.2	Vznik agenturního zaměstnávání v České republice	50
8.3	Kontrola agentur práce	54
8.4	Portál Ministerstva práce a sociálních věcí	55
8.5	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/104/ES o agenturním zaměstnávání	56
9	ZÁVĚR	57
10	RÉSUMÉ	59
11	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
12	PŘÍLOHY	62

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce pojednává o sociální politice a Evropské unii. Toto téma jsem si zvolila proto, že sociální politika se stává stále důležitější oblastí působení státu, a působení státu je ovlivňováno politikou a právem Evropské unie. Problematika sociální politiky je aktuální zejména z důvodu pokračující finanční krize, kdy se stále více podniků a firem potýká s ekonomickými problémy a najít zaměstnání se stává obtížnější.

Aby se společnost mohla vyvíjet, musí zde nejdříve být prostor pro každého jednotlivce zvlášť, aby se mohl rozvinout, seberealizovat a najít uplatnění v rámci celé společnosti. Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že vývoj společnosti je závislý na vývoji jedinců, z nichž je společnost tvořena. Sociální politika státu se právě touto problematikou zabývá. Stát musí vytvořit rovné podmínky pro všechny, ať už v oblasti zdravotnictví, vzdělávání či v otázce důstojného života. Jenže členský stát EU v tomto boji nestojí osamoceně, jeho směr udává svými směrnicemi, nařízeními a úmluvami Evropská unie.

Tématem mé bakalářské práce je především nezaměstnanost a pokusy o její řešení v rámci EU. V souvislosti s finanční krizí nezaměstnanost neustále roste, a nemá to vliv jen na jednotlivce, nýbrž na celou společnost. Dopady jsou jak ekonomické, tak sociální. A v návaznosti na toto téma jsem se zabývala agenturním zaměstnáváním, jako jedním z možných řešení nezaměstnanosti.

Cílem mé bakalářské práce je pokusit se vymezit sociální politiku jako celek, přiblížit vývoj a působení EU v oblasti sociální politiky, zdůvodnit, proč je nezaměstnanost velkým společenským problémem. Dále zjistit míru ovlivnění našeho právního řádu Evropskou unií, zejména v oblasti politiky zaměstnanosti a agenturního zaměstnávání.

Pro dosažení cíle práce jsem postupovala od obecných poznatků k těm konkrétnějším. Úvodní kapitola pojednává o sociální politice, o jejím vymezení, cílech, funkcích, principech a subjektech, které v této oblasti vystupují. Následující kapitola je věnována vývoji sociální politiky, který není jednotný. Kapitulu o vývoji jsem tedy rozdělila do dvou etap, jež dělí konec 19. století. Dále je zde část o sociálním státu a jeho typologii.

Kapitola čtvrtá je o historii Evropských společenství a EU. Jsou zde všechny hlavní úmluvy, od Schumannovy deklarace, přes Maastrichtskou smlouvu až po smlouvu Lisabonskou. V páté kapitole jsem se věnovala institucím Evropské unie a sekundárnímu komunitárnímu právu. Zabývám se základními institucemi, jako jsou Evropský parlament, Rada EU,

Evropská rada, Komise EU, Soudním dvorem EU, Účetním dvorem EU, Evropským hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů.

Následuje kapitola o sociální politice EU, kde je nejdříve historický exkurz, nejdůležitější úmluvy a charty z této oblasti, a poté nynější politika EU. Sociální politika EU nespočívá v harmonizaci sociálních politik všech členských států, ale ve vytváření základních principů a idejí, které členské státy uplatňují ve svých národních sociálních politikách.

V předposlední kapitole jsem se věnovala problematice nezaměstnanosti a politice zaměstnanosti. Je zde popsána role Ministerstva práce a sociálních věcí a úřadů práce.

Na část o zprostředkování zaměstnání navazuje poslední kapitola mé práce, a to sblížení práva ČR s právem EU v oblasti zaměstnanosti. Jak již bylo řečeno výše, zde jsem se zabývala agenturním zaměstnáváním, nejprve jeho úpravou na mezinárodním poli (Úmluva č. 181 Mezinárodní organizace práce, směrnice EU) a poté vznikem tohoto mladého a dynamického institutu u nás, platnou právní úpravou a v poslední řadě směrnicí EP a Rady o agenturním zaměstnávání z roku 2008.

Pro zpracování bakalářské práce jsem použila zejména metodu studia literatury a příslušné právní úpravy české i evropské.

2 SOCIÁLNÍ POLITIKA A JEJÍ MÍSTO VE SPOLEČNOSTI

S rozvojem společnosti se v hierarchii společenských hodnot posunuje člověk a jeho životní podmínky stále výš a výš. Jedinec se stává prioritou, protože je prostředkem k dosažení dynamického rozvoje společnosti. A aby mohl každý jedinec pomoci k rozvoji společnosti, musí nejprve společnost pomoci jemu, aby měl příznivé podmínky k důstojnému životu, ke vzdělání, k zdravotní péči a také k prostoru, kde by mohl uplatnit svůj potenciál. Právě k tomu slouží sociální politika.

Sociální politika není izolovaná, vždy je součástí určitého společenského celku. Systém společnosti je uspořádán do několika sfér, které se navzájem doplňují. Jedná se o sféru ekonomickou, sociální, ekologickou, vědecko-technickou, politickou, kulturní atd¹. Aby se společnost mohla rovnoměrně vyvíjet, je nezbytné, aby se vyvíjela každá z těchto sfér. Vývoj sociální politiky tedy probíhá v rámci společenského systému - pomáhá k celkovému rozvoji společnosti, zároveň díky vývoji jiných sfér se sama sociální politika může vyvíjet kupředu.

Termín „sociální politika“ je běžně používaný, přesto však velmi těžko definovatelný. Je to proto, že sociální politika není jednoznačně vymežitelná. Pojem „politika“ si můžeme vyložit jako systematicky a záměrně prováděnou činnost určité skupiny lidí s pluralitou názorů. Termín „sociální“ se používá nejčastěji v souvislosti s něčím, co se vztahuje ke společnosti, týká se zlepšování společenských poměrů a hmotného zabezpečení jedince². V užším pojetí je sociální politika chápána jako působení státu, jeho orgánů a organizací na poli sociální ochrany občanů. Širší pojetí zahrnuje i působení dalších, nestátních sociálních subjektů (např. nadací, občanských sdružení)³. Obecně řečeno, sociální politika je politikou, která se orientuje k člověku, k rozvoji jeho životních podmínek, osobnosti a kvality jeho života. Právě proto zastává velmi významné místo ve společenském systému.

2.1 Cíle sociální politiky

Cíle sociální politiky se v čase vyvíjely od dobrovolné činnosti přes povinnost, kterou na sebe přebral stát v moderní společnosti, až k právu všech na důstojný život⁴. Tyto cíle jsou obsahově vázány na nezadatelná lidská práva, tedy taková práva, která nevytvořil stát, ale stát

¹ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 18

² Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 1

³ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 11

⁴ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 65

je musí uznat, aby byl státem právním. Základním cílem sociální politiky je vytvoření důstojných podmínek pro život a zajištění rovných příležitostí všem lidem. Jedná se zejména o rovný přístup ke vzdělání, zdravotní péči apod.

2.2 Funkce sociální politiky

Tak, jak se vyvíjela sociální politika a sociální cítění v průběhu dějin, vyvíjely se i její funkce. Různé funkce měly v různou dobu různou váhu. Obecně lze říct, že funkci sociální politiky chápeme jako její schopnost dosáhnout určitého cíle. Existují různé funkce, jejich systematika není v literatuře jednotná. Nejčastěji se ale uvádí tyto funkce sociální politiky – ochranná, rozdělovací a přerozdělovací, homogenizační, preventivní a stimulační⁵. Nejstaršími funkcemi jsou funkce ochranná a rozdělovací. Další funkce, jako např. stimulační, preventivní a homogenizační, jsou odvozené. Všechny funkce sociální politiky spolu navzájem souvisí. Stát se tedy musí zhostit nelehkého úkolu, a to aby tyto funkce sladil v praktickém politickém dění, čímž se vytvoří komplexní celek.

Ochranná funkce je tradičním a stabilním prvkem sociální politiky. Jejím cílem je řešení již vzniklých sociálních událostí, kdy se mají zmírnit či úplně odstranit důsledky takovéto sociální události, která znevýhodňuje jedince či určitou skupinu ve vztahu k ostatním (ať už z hlediska sociálního či ekonomického). Za takovou sociální událost můžeme považovat na příklad nezaměstnanost, nemoc, stáří apod.

Další funkcí je **funkce rozdělovací a přerozdělovací**. Je to jedna z nejsložitějších a zároveň nejvýznamnějších funkcí, protože skrze ni je realizována sociální politika a její obsah⁶. Tato funkce se váže ke mzdám, příjmům a důchodům a jejich následné redistribuci, rozdělení. Přerozdělovací funkce se uskutečňuje pomocí daní a transferů, kdy jsou jedinci poskytovány bezúplatné či dotované služby nebo hotovost. Na druhé straně se sem řadí i přerozdělování životních šancí, nemůžeme se tedy zaměřit jen na hmotnou složku, nýbrž i na začleňování lidí do společnosti. Tato funkce vychází z předpokladu, že přerozdělování (ať už důchodů či životních příležitostí) je nutné především proto, že je třeba zajistit důstojné podmínky pro život všem občanům, všichni musí mít rovné šance a rovný přístup ke zdravotnictví, školství a jiným veřejným statkům⁷.

⁵ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 55

⁶ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 56

⁷ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 57

Relativně novou funkcí sociální politiky je **funkce homogenizační**. Tato funkce úzce souvisí s funkcí předešlou, protože homogenizace je proces, ve kterém společnost poskytuje stejné šance na vzdělání, na práci, na péči o zdraví atd., tedy alespoň k takovému bodu má společnost dospět. Vojtěch Krebs ve své publikaci Sociální politika uvádí jako příklad homogenizační funkce opatření, jímž je „dorovnáván“ příjem těm skupinám obyvatelstva, které nedosáhnou na společensky uznaný standard (např. životní minimum) nutný pro přibližně stejnorodé uspokojování základních životních potřeb⁸.

Stimulační funkce má za cíl podněcovat a vyvolávat žádoucí sociální jednání jednotlivců a sociálních skupin. Díky stimulačním opatřením má sociální politika výrazně stabilizační efekt, protože dochází k vytváření záchranných sociálních sítí a garantování sociálních jistot. Poslední funkcí je **funkce preventivní**, která se snaží předcházet nežádoucím sociálním situacím (škody na životě a zdraví, nezaměstnanost, alkoholismus apod.). Tuto funkci mohou plnit všechny obory sociální politiky, jejichž opatření mají vést k odstraňování příčin různých nepříznivých situací.

2.3 Principy sociální politiky

Princip sociální spravedlnosti⁹

Tento princip je vyjádřen pravidly, podle nichž jsou ve společnosti rozdělovány příjmy, bohatství a životní příležitosti mezi jednotlivé občany. Legitimitu sociální spravedlnosti tvoří právní normy a zákonodárství. Sociální spravedlnost je pojem relativní, neexistuje jako předem daná entita. Existují pouze naše soudy o ní, a proto se k ní musí přihlížet vždy vzhledem ke konkrétní situaci a z různých hledisek.

Princip sociální solidarity¹⁰

Sociální solidarita, jinak řečeno vzájemná podpora či sounáležitost, souvisí s utvářením a přerozdělováním životních podmínek a prostředků v zájmu naplňování sociální spravedlnosti. Solidarita vychází ze skutečnosti, že člověk je sociální (tedy společenská) bytost, a tudíž se snaží o harmonickou spolupráci s ostatními lidmi. Člověk je vždy do jisté míry odkázán na druhé. Sociální solidarita je v moderní době považována nejen jako vzájemné porozumění a pomoc, ale i jako vzájemná odpovědnost. Solidarita se v dnešní době

⁸ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 60

⁹ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 28

¹⁰ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 32

realizuje zejména pomocí redistribuční (přerozdělovací) politiky státu. Na nižší úrovni je zabezpečována jedinci, spolky, sdruženími apod.

Princip subsidiarity¹¹

Tento princip spojuje osobní zodpovědnost se solidaritou. Každý jedinec si nejdříve musí pomoci sám, až pokud toho není schopen, řeší tento úkol rodina. Pokud i rodina vyčerpá všechny možnosti pomoci, může se poté obrátit na jiné společenství, které nabídne pomocnou ruku. Stát je vyzván až na posledním místě. Jeho povinností je především dbát na vytváření podmínek, za kterých si může každý sám pomoci.

Princip participace¹²

Princip participace vychází z předpokladu, že každý jedinec, jehož život je ovlivňován řadou opatření, musí mít možnost účastnit se procesu vedoucího k přijímání takových opatření a jejich realizací. Člověk tedy není jen pasivní příjemce sociálně politických opatření, ale podílí se i na jejich tvorbě. To ovšem znamená, že lidé musí být dostatečně vzdělaní a informovaní, musí mít silné povědomí o svých právech a o právech jiných lidí, jakožto i o zodpovědnosti.

2.4 Objekty a subjekty sociální politiky

Objekty sociální politiky jsou ti, kterým jsou opatření sociální politiky určena¹³. Jedná se tedy o všechny obyvatele dané země. Některá opatření mohou být orientována na každého obyvatele státu (např. právo na vzdělání), jiná jsou směřována jen na některé sociální skupiny (např. rodiny s dětmi) či pouze na jednotlivce (např. nezaměstnaní).

Subjekty sociální politiky jsou ti, kdo mají zájem, schopnosti, možnosti a prostředky k určité sociální činnosti či chování a kdo takové činnosti a chování může iniciovat a naplňovat¹⁴. Subjekty je možno členit na státní a nestátní. V oblasti sociální politiky vystupují tyto subjekty¹⁵:

- **Stát a jeho orgány** hrají v sociální politice nezastupitelnou roli. Je to dáno tím, že stát musí dbát o zabezpečení určitého společenského řádu, jehož součástí je i sociální

¹¹ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 34

¹² Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 35

¹³ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 48

¹⁴ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 48

¹⁵ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 49

system. Ve srovnání s jinými subjekty disponuje stát poměrně značnými zdroji. Hlavní role zde patří parlamentu, který vytváří a schvaluje legislativní opatření, jež ovlivňují sociální politiku státu i ostatních nestátních subjektů. Vláda a správní orgány nesou zodpovědnost za uskutečňování sociální politiky v daném čase. Státními orgány činnými v této oblasti jsou například Ministerstvo práce a sociálních věcí, orgány sociálního zabezpečení, úřady práce apod.

- **Zaměstnavatelé a firmy** jsou povinni zabezpečovat státní opatření. Dále mohou vytvářet jakási dobrovolná sociálněpolitická opatření vůči svým zaměstnancům (např. příspěvky na stravné).
- **Zaměstnavatelské, zaměstnanecké a odborové orgány** – jedná se např. o různé komory, odborové svazy a orgány apod., které mají svou personální politiku, v níž se klade důraz na rozvoj potenciálu a motivace zaměstnanců (péče o kvalifikaci, odměňování, rekreace apod.). Podnikatelská sféra se podílí na sociální správě i prostřednictvím darů a sponzorských příspěvků neziskovému sektoru.
- **Regiony, obce a jejich orgány** vykonávají státní správu v oblasti sociální ochrany v přenesené působnosti. Krajské a obecní orgány dozorují nad poskytováním sociálních služeb nestátními neziskovými organizacemi, zřizují a spravují zařízení a ústavy sociální péče. V rámci samostatné působnosti obcí a krajů se sociální ochrana koncentruje na příznivé životní podmínky, vzdělání, výchovu a bydlení¹⁶.
- **Občanské organizace, církve** – prostřednictvím tohoto sektoru se uskutečňuje jedno z nezadatelných práv, a to právo na sdružování. Občanské organizace ani církve nejsou financovány státem. Tuto nezávislost mohou využít k ochraně občanů tam, kam státní a veřejnoprávní sociální ochrana nedosáhne¹⁷.
- **Občané a rodiny** jsou na prvním místě, pokud jde o vytváření příznivých životních podmínek. Každý se musí umět postarat nejen o sebe, ale i o své nejbližší. V případě, že jeden ze členů rodiny má problémy (např. ztratil zaměstnání, utrpěl úraz), je to právě rodina, která by měla jako první pomoci.

V současné době probíhá proces, jímž se usiluje o posílení úlohy nestátních subjektů v sociální politice. Prostřednictvím těchto nestátních institucí občané participují na řešení sociálních problémů a jsou aktivní na poli sociální politiky.

¹⁶ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 77

¹⁷ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 79

3 VÝVOJ SOCIÁLNÍ POLITIKY

I přesto, že podání kompletního a jednotného vývoje sociální politiky je značně obtížné, v této kapitole se mu budeme věnovat. Určit vznik a poté sledovat vývoj sociální politiky znesnadňuje několik důležitých příčin, jako například absence celosvětově uznávaného pojetí sociální politiky, důležitá role prostoru a času ve vývoji, vztah k ekonomice, politice, psychologii, sociologii apod. Navzdory tomu lze v průběhu historického vývoje sledovat určité tendence, které jsou pro sociální politiku významné¹⁸:

- od nahodilosti a řešení sociálních otázek případ od případu se postupně přecházelo k cílevědomému a koncepčnímu řešení;
- od individuálních a lokálních aktivit se přechází i k aktivitám, které organizuje a garantuje stát;
- od státně pojímané sociální politiky vývoj směřuje k určitému mezinárodnímu dojednávání základních opatření v sociální oblasti;
- od jednotlivých opatření dospěl vývoj k systémovému a systematickému řešení sociálních problémů.

Člověk v sobě už od pravěku chová potřebu sociálních jistot, zpočátku ale hledal jen bezpečné podmínky pro přežití. Postupem času se vnímání této přirozené lidské potřeby rozšiřuje. V souvislosti s proměnou z tradiční na moderní společnost (19. století) se přidává potřeba bezpečí před riziky hospodářského života a postupně vyvěrá na povrch požadavek k zajištění životního standardu. Až v průběhu 19. století se rozšířila představa, že společnost by měla být spravedlivá ke všem¹⁹. Přelom 19. a 20. století bývá označován za období „boje za sociální práva“.

3.1 Etapy vývoje sociální politiky

Vojtěch Krebs ve své publikaci *Sociální politika*, rozdělil vývoj do dvou etap. Já jsem tento postup pro větší přehlednost nejednotného vývoje využila. Hlavním kritériem daných etap je úloha státu v oblasti sociální politiky. Pro první etapu je typické, že stát původně nebyl subjektem sociální politiky a postupně svou roli subjektu získává. Tato etapa končí v posledních dekádách 19. století. Poté následuje druhá etapa, která je charakteristická hlavní

¹⁸ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 136

¹⁹ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 38

a nezastupitelnou úlohou státu v sociální politice. Toto období se označuje jako „moderní sociální politika“.

3.1.1 První etapa vývoje

Už od dávných dob byla pro člověka typická a přirozená vzájemná pomoc, která spočívala v zásadě na rodové a kmenové pospolitosti. Ve starověku docházelo v některých státech (např. Řecko, Řím) k přidělování půdy válečným vysloužilcům, aby si tak mohli obstarat obživu, dále se poskytovala určitá pomoc vdovám a sirotkům, chudým svobodným občanům se nabízel chléb. Později se pomoc rozšířila i na slepé, hluché či tělesně postižené. Tato pomoc ale zahrnovala určitou komunitu a byla poskytována jednorázově nebo jen po určitou dobu. Stát se angažoval pouze v krajních a pro něho nebezpečných případech (např. když se bouřili otroci či chudí)²⁰.

Zárůdky sociální politiky můžeme spojovat až se vznikem dělby práce, kdy se začínají vytvářet zejména ekonomické, politické a právní rozdíly mezi lidmi. Právě tyto rozdíly daly později vzniknout objektivní nutnosti různých sociálních opatření.

V době středověku sílila potřeba péče o chudé, která měla většinou dobročinný a značně nahodilý charakter. Tuto péči zabezpečovala hlavně církev a šlechta. Zatímco šlechta zajišťovala sociální pomoc z veřejných (politických) důvodů, církev ji brala za duchovní, morální povinnost každého jedince²¹. Až na sklonku středověku, v 15. století, se začínají zapojovat i obce. I na našem území vznikaly v průběhu středověku různé zájmové spolky (např. tovaryšstvo), také se zakládaly podpůrné bratrské pokladny pro pomoc již práce neschopným horníkům. V této době se vytvářely i cechy, jejichž hlavními činnostmi byla starost o kvalitu příslušných výrobků, určování pravidel pro obchodování a také sociální péče o své členy (pomoc v sociálně nepříznivých situacích)²². Chudí a žebráci se museli nově registrovat, čímž se zabezpečila kontrola sociální pomoci. Jedním z nejvážnějších problémů středověku ale byla otázka tzv. bezdomovců a s tím spojená žebrota i krádeže. Panovníci proto museli přijmout určitá opatření, která měla problémy zmírnit – např. v Anglii bylo v 17. století přijato opatření, které ukládalo povinnost bohatým platit určité příspěvky pro pomoc chudým a opuštěným (toto opatření se považuje za historicky první případ zavedení

²⁰ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 137

²¹ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 40

²² Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 41

určité formy daně sloužící péči o chudé)²³. Úloha státu postupně vystupuje do popředí, avšak i nadále je jen okrajová.

V době novověku, kdy začalo jednoznačně převažovat tržní hospodářství, výrazně narostly a vyhranily se sociální problémy. Ty jsou spojeny zejména se vznikem a rozvojem dělnictva jako třídy, která je jednou ze základních podmínek růstu ekonomické síly státu. Z tohoto důvodu se opatření sociální politiky začala častěji obracet na pracovní a životní podmínky dělnictva a stát se mnohem více angažoval ve vytváření a realizaci těchto opatření.

V průběhu 19. století byly v některých zemích budovány domovy pro osoby bez práce, jednalo se například o Anglii a Francii. V roce 1802 byl v Anglii vydán zákon na ochranu práce, který zakazoval práci dětí v noci a práci delší než 12 hodin²⁴. V tomto století začal stát usilovat zejména o to, aby zaměstnavatel pečoval o bezpečnost a hygienu pracovišť. V řadě zemí se začalo konstruovat sociální pojištění. Na konci 19. století úloha státu velmi vzrostla a později začal vytvářet i určité prvky své sociální politiky.

3.1.2 Druhá etapa vývoje

V posledních letech 19. století pozvolně vznikala moderní podoba sociální politiky, jejíž základní rámec tvořily německá, britská a švédská sociální politika. Tyto systémy jsou zaprvé nejstarší svého druhu a za druhé položily základní konstituční prvky ostatních systémů státních sociálních politik. Každý z těchto systémů je reprezentován hlavním představitelem, specifickými historickými okolnostmi a také základními sociálními institucemi.

Považuji za důležité zmínit, že v období přelomu 19. a 20. století se náklady na sociálněpolitická opatření ve většině evropských zemí několikrát zvýšily. To vedlo k narůstání nespokojenosti především u středních vrstev, které se staly hlavními přispěvateli na sociální politiku. Jak rostlo úsilí zlepšit sociální politiku, rostly také snahy a hnutí proti sociálním reformám.

Německá sociální politika

Hlavním představitelem německé sociální politiky byl říšský kancléř, konzervativní reformátor Otto von Bismarck (1815 – 1898). Mezi jeho pohnutky nepatřila pomoc lidem v nepříznivých životních situacích, ale snaha upevnit státní moc a potlačit sociálně demokratické síly – to se mu také podařilo, když v roce 1878 byla v Německu zakázána

²³ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 138

²⁴ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 139

sociálně demokratická strana²⁵. Otto von Bismarck dokázal jako první na světě vytvořit soustavu povinného sociálního pojištění pro případ nemoci, stáří, pracovního úrazu a invalidity. V roce 1890 se v Berlíně konala mezinárodní konference o ochraně práce, k níž dal popud právě Bismarck. Zde se dospělo k závěru, že je užitečné mezinárodní usměrňování sociálněpolitických otázek²⁶.

V období tzv. Výmarské republiky (20. léta 20. století) docházelo k nadstandardním změnám již zavedené základní soustavy sociálního zabezpečení, např. byla zavedena prevence v oblasti zdravotnictví, osmihodinová pracovní doba, zaměstnanci měli nárok na dovolenou apod. V 60. letech 20. století vznikl zákon o sociální pomoci, který umožňoval jak finanční podporu, tak i sociální služby, jež dostávaly přednost. Mezi sociální události se postupně k těm „běžným“ (chudoba, invalidita atd.) přidávaly i „deviantské“, jako například události spojené s prostitucí, toxikománií apod.

Britská sociální politika

Hlavním představitelem britské sociální politiky byl matematik a žurnalista William Henry Beveridge (1879 – 1963), jenž působil na univerzitní půdě i v britském ministerstvu práce. Pro britský systém bylo typické, že vytyčil základní „sociální zla“, jimž bylo nutné předcházet, nebo je alespoň zmírňovat. Těmi zly byla ignorance, nečinnost, nemoc, potřeba a zanedbanost (Hudečková, Kučerová: Úvod do sociální politiky. Str. 44). Největší problém v Británii nastal po druhé světové válce, kdy bylo nutné, aby vládní představitelé zavedli jednoznačný a komplexní plán na řešení sociální situace. Zpracovatelé plánu, které vedl W. H. Beveridge, v roce 1944 vypracovali studii pod názvem „Pojištění pro všechny a pro všechno“. Tím, že se tato studie dostala do rukou veřejnosti, mohli lidé kontrolovat, k jakým změnám se vláda chystá. Plán zahrnoval pomoc při nepříznivých událostech spojených se zdravím, rodinou, stářím a nezaměstnaností. Různé typy pojištění měly být sjednoceny a poskytování dávek mělo probíhat během celé pojistné události. Na pojistném příspěvku se měl podílet zaměstnanec, zaměstnavatel a stát, odpovědnost za vyplácení dávek na sebe ale měly převzít jen státní organizace (nikoli místní)²⁷.

²⁵ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 43

²⁶ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 139

²⁷ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 45

Švédská sociální politika

Švédskou sociální politiku spojujeme s matematikem, politikem a ekonomem Karl Gunnar Myrdalem (1898 – 1987). Na rozdíl od dnešní doby, kdy je švédská sociální politika jednou z nejštedřejších v Evropě, do 30. let 20. století byla srovnatelná s ostatními evropskými zeměmi. Silný rozvoj sociálně politických institucí byl aktivován potřebou řešit nízkou porodnost²⁸. Systém sociální péče kladl od počátku důraz na sociální podporu v nezaměstnanosti, v mateřství a v poskytování zdravotních služeb. Švédská vláda deklarovala zavedení mateřských příspěvků, přídavků na děti, příspěvků na bydlení, výuku a stravování ve školách zdarma. Po válce došlo k rozpracování dílčích sociálních opatření v oblastech trhu práce, pojištění v nezaměstnanosti, bezpečnosti práce, zdravotní péče apod. V 60. letech 20. století se švédský sociální systém již považoval za sociální blahobyt, ale i zde později došlo ke krizi, když se o dekádu později přehodnotila štedrost systému sociální politiky. Ale ve srovnání s německou a britskou sociální politikou je švédský systém i nadále štedrý²⁹.

3.2 Sociální stát

Co to vlastně je sociální stát? Tento pojem se stal v poválečném období velmi frekventovaným, nicméně neexistuje shoda na jednoznačné definici. Je to zejména proto, že podoby sociálního státu jsou značně rozmanité. Ve 20. století se zásahy státu do oblasti sociální politiky považují již za neodmyslitelnou součást jeho aktivit. Sociální politika díky němu získává institucionální a legislativní rámec. K označení tohoto stavu jsou dodnes běžně používané pojmy jako „Sociální stát“, „Welfare state“, „Stát blahobytu“, „Stát veřejných sociálních služeb“. Filozofické základy konceptu sociálního státu se připisují anglickému lordu Williamu Henrymu Beveridgemu, jenž měl použít originální anglický termín „welfare state“ v nově vypracované studii sociálního zabezpečení ve Spojeném království ve 40. letech 20. století.

Sociální stát je často považován za stát se silným veřejným sektorem a silnými intervencemi vlády do sociální oblasti, je to stát, ve kterém odpovědnost za základní životní podmínky není jen záležitostí každého jedince zvlášť, ale je to i záležitost veřejná. Sociální stát se výrazně angažuje do řešení sociálních problémů svých občanů, vytváří jednotný systém sociálního

²⁸ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 46

²⁹ Hudečková H., Kučerová E.: Úvod do sociální politiky. Praha: Česká zemědělská univerzita 2003. Str. 47

zabezpečení. Hlavní myšlenkou konceptu sociálního státu je přerozdělit prostřednictvím veřejné politiky to, co již rozdělil trh, aby byly vyrovnané šance při vstupu do života, aby všichni občané měli zajištěný odpovídající životní standard a aby byly zabezpečeny podmínky pro dlouhodobou stabilitu společnosti³⁰. Tento koncept je typický pro demokratické země s vyspělou tržní ekonomikou, nicméně v každé takovéto zemi je „welfare state“ zcela jedinečným jevem.

Koncept sociálního státu je větší částí veřejnosti považován za velmi výhodný a přitažlivý. Je to pochopitelné, protože stát na sebe ve velké míře převzal odpovědnost za sociální bezpečí obyvatelstva, zabezpečuje jeho základní životní potřeby, snaží se omezit chudobu a nezaměstnanost a zajistit tak spravedlivé rozdělování bohatství ve společnosti. Realizace takových záměrů je ale velmi náročná na ekonomické zdroje, které nejsou nevyčerpatelné. Často tedy dochází k negativním dopadům, např. se zvyšují daňové sazby, jimiž daňoví poplatníci nedobrovolně podporují stát³¹. Vysoké daně ale neovlivňují jen výši příjmů a míru nerovností ve společnosti, ale i ekonomickou aktivitu lidí, kteří nechtějí „pracovat pro stát“. Z výše uvedeného plyne, že zásadní otázkou úspěšného sociálního státu je míra přerozdělování. Dalším problémem sociálního státu je závislost občanů. Díky skutečnosti, že stát na sebe převzal velkou část sociálního zajištění, dochází k oslabení přirozených vazeb v rodině a na druhé straně k posílení závislosti občanů vůči státu. Závislost na státu může vést k omezení občanské iniciativy a odpovědnosti. Lidé se stávají pasivními příjemci státních opatření místo toho, aby své problémy a situaci aktivně řešili.

3.2.1 Typologie sociálního státu

Vzhledem k tomu, že pojem sociální stát je velice široký a těžko jednoznačně definovatelný, používá se typologie sociálních států k jeho přesnějšímu vymezení. Každý jednotlivý sociální stát je ovlivněn historickou tradicí dané země, životními podmínkami i způsobem řešení sporů v sociální a ekonomické oblasti. Koncepty sociálních států jsou v Evropě velmi diferencované. V žádné zemi nenajdeme jeden ideální model, ale vždy kombinaci některých modelů. Nejčastěji se používají tři základní typy sociálních států, které definoval Richard H. Titmuss na konci 70. let 20. století. Jedná se o typ reziduální, výkonový a institucionální.

³⁰ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 74

³¹ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 77

Reziduální typ

Reziduální typ sociálního státu vychází z liberálních myšlenek. Předpokládá totiž, že sociální potřeby lidí uspokojí rodina a trh. Až když tyto instituce přestanou normálně fungovat (rozpad rodiny, ekonomická krize apod.), nastupuje sociální pomoc. Odpovědnost státu za uspokojování potřeb je minimální a sociální služby nejsou tolik rozvinuté, poskytují se jen té nejchudší části obyvatel³². Sociální politika reziduálního typu je politikou, která nastupuje až v případě, že již došlo k určité sociální události a následně se tuto událost snaží řešit. Většina dávek je poskytována adresně, je nutné prověření skutečné příjmové i majetkové situace. Tato koncepce odpovídá tradiční americké ideologii individuální odpovědnosti, kdy každý jednotlivec odpovídá sám za sebe a musí se o sebe umět postarat. Nejfrekventovanějším řešením je dobrovolné sociální pojištění.

Výkonový typ

V tomto typu sociálního státu hraje stát významnou roli v oblasti sociální politiky, ne však nezastupitelnou. Výrazně zde vystupuje i církev a charitativní organizace. Sociální politika je odvozena od statusu zaměstnance, výsledků a produktivity práce a zahrnuje většinu ve společnosti. Výše dávek je určena předcházejícím příjmem. Na rozdíl od reziduálního typu se výkonový typ sociálního státu snaží zabránit řadě sociálních událostí. Stát zde vystupuje spíše jako orgán, který určí pravidla a podmínky pro realizaci platby, která se následně týká jiných orgánů. Výdaje na sociální politiku jsou rozdělené mezi stát, zaměstnance a zaměstnavatele.

Institucionální typ

V tomto typu nese stát úplnou odpovědnost za uspokojování životních potřeb všech členů společnosti. Vychází se zde z představy, že všichni lidé jsou ohroženi určitými riziky, každý může jednou (či víckrát) přijít o práci, onemocnět apod. Všichni tedy žijí v určité míře nejistoty a chtějí alespoň tu nejzákladnější jistotu mít, jistotu, která zajistí důstojné životní podmínky. Tato jistota má různé podoby, může jím být existenční minimum pro každého, či stanovení životního standardu. Úkolem sociální politiky institucionálního typu je předcházet co nejvíce druhům sociálních událostí a nejistot. Základem pro výši dávky jsou potřeby jedince. Výhodou této koncepce je fakt, že přijímání dávek nikoho nestigmatizuje, protože hodnoty, jako je bezpečnost, rovnost a humánní jednání, se v současné společnosti vnímají jako oprávněné³³.

³² Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 80

³³ Smutek, M.: Sociální stát – úvod do studia. Gaudeamus. Hradec Králové 2005. Str. 72

4 HISTORIE EU

Historie Evropské unie se začala psát už v průběhu druhé světové války. Státy Starého kontinentu chtěly zabránit dalšímu vraždění a soupeření o moc, a proto začaly spolupracovat. V roce 1949 byla založena Rada Evropy, ale šesti zemím to tehdy nestačilo. Těchto šest zemí šlo dále.

4.1 Schumanova deklarace

Ještě pět let po skončení druhé světové války se Evropa vzpamatovávala z jejích následků. Probíhající studená válka byla zdrojem největších obav, které by se snížily sjednocením tehdy rozdělené Evropy. Státy tedy dospěly k závěru, že sloučením ekonomických zájmů se zvýší životní úroveň zúčastněných, což by představovalo první krok ke sjednocení Evropy.

Tehdejší francouzský ministr zahraničí Robert Schuman pověřil Jeanna Monneta, francouzského ministra pro plánování, aby vypracoval plán na začlenění Německa do společenství států západní Evropy³⁴. Monnet byl přesvědčený, že jediným řešením je zaměřit se pouze na vybrané oblasti spolupráce a postupně na ně přenášet další a další pravomoci. Monnetův plán na sjednocení Evropy byl převtělen do několikastránkového dokumentu, který přednesl Robert Schuman 9. května 1950 v Paříži.

Slovy deklarace „sružení evropských národů vyžaduje, aby se skoncovalo s letitým nepřátelstvím mezi Francií a Německem“. A proto se musí všechny kroky ke sjednocení Evropy dotýkat těchto zemí. Francouzská vláda v deklaraci navrhuje, aby celá francouzsko-německá výroba uhlí a oceli byla podřízena společnému Vysokému úřadu, jehož úkolem mělo být zajišťování modernizace výroby a její kvality, dodávky v co nejkratším čase a hlavně za stejných podmínek jak pro francouzský, tak pro německý trh, jakožto i pro trh zemí, které se k nim přidají. Takto propojené hospodářské zájmy a dosažená solidarita povede k tomu, že válka mezi těmito odvěkými rivaly by byla „nejenom nemyslitelná, nýbrž i prakticky nemožná“³⁵. Díky společné organizaci výroby uhlí a oceli nemohly státy samy vyrábět zbraně a namířit je proti jinému.

Společná výroba uhlí a oceli bude podle deklarace nabídnuta všem státům světa, aby se tím přispělo k pokroku v oblasti světového míru. Jedním ze základních úkolů sjednocené Evropy

³⁴ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 17

³⁵ Schumanova deklarace

byl rozvoj afrického kontinentu. Toho se dá dosáhnout jedině se zvýšenými zdroji a společnými silami.

Den, kdy Robert Schuman vystoupil s touto deklarací, tedy 9. květen 1950, se dodnes slaví jako Den Evropy. Na základě Schumanovy deklarace byla 18. dubna 1951 podepsána smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli. Tuto smlouvu podepsalo šest států, a to Francie, Německo, Itálie, Belgie, Lucembursko a Nizozemí. Smlouva začala platit 27. července 1952.

4.2 Římské smlouvy

Pojem „Římské smlouvy“ je souhrnný název pro dvě smlouvy, které byly podepsány 25. března 1957 v Římě. Jednalo se o smlouvy zakládající Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom). Signatářskými státy byly Francie, Německo, Itálie, Belgie, Lucembursko a Nizozemí. Tyto smlouvy vstoupily v platnost 1. ledna 1958 a staly se základem pro další rozšíření evropské spolupráce v oblasti hospodářství.

4.2.1 Evropské hospodářské společenství

Podle smlouvy o založení EHS byly zúčastněné státy rozhodnuty „položít základy stále užšího svazku evropských národů“³⁶. Základním cílem úsilí mělo být neustálé zlepšování životních a pracovních podmínek jednotlivých národů, stírání rozdílů mezi jednotlivými regiony a postupné odstraňování omezení v mezinárodním obchodě. Spojením společných sil mělo dojít k zachování míru a svobody. Smlouva zahrnovala odstranění cel a množstevních omezení vývozu i dovozu mezi členskými státy, zrušení překážek volného pohybu osob, služeb a kapitálu a sblížení vnitrostátních právních předpisů pro efektivní fungování společného trhu. Nadále se dle smlouvy měl vytvořit Evropský sociální fond pro zlepšení možností zaměstnávání pracovníků. Posláním fondu je zvyšování profesní a geografické mobility pracovníků uvnitř Společenství. Smlouva zakládala úzkou spolupráci členských států také v oblasti sociální, a to hlavně co se týče zaměstnanosti, pracovního práva a pracovních

³⁶ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství

podmínek, vzdělávání, sociálního zabezpečení, ochrany zdraví při práci, práva sdružovat se v odborových organizacích apod.³⁷

4.2.2 Evropské společenství pro atomovou energii

Signatáři Smlouvy o založení Euratomu byli motivováni předsvědčením, že spoluprací v oblasti atomové energie dojde k vytvoření bezpečnostních podmínek, které by vyloučily ohrožení životů a zdraví obyvatelstva. Posláním tohoto společenství je „*přispět vytvořením podmínek nezbytných pro rychlé vybudování a růst jaderného průmyslu ke zvýšení životní úrovně v členských státech a k rozvoji vztahů s ostatními zeměmi*“³⁸. Společenství musí dbát na pravidelné a rovnoměrné zásobování rudami a jadernými palivy a vhodným dozorem zajistit, aby jaderný materiál nebyl nijak zneužit. V rámci společenství se také stanovily základní standardy ochrany zdraví obyvatelstva před nebezpečným ionizujícím zářením.

4.3 Vznik a vývoj ES

V roce 1965 byla podepsána dohoda o sloučení institucí všech tří dosud existujících společenství, a to Evropského společenství uhlí a oceli, Evropského společenství pro atomovou energii a Evropského hospodářského společenství. Dohoda začala platit 1. července 1967.

Rozšiřování Evropského hospodářského společenství probíhalo v několika krocích. Tím prvním byl rok 1973, kdy se k původním šesti zakládajícím státům přidalo Dánsko, Irsko a Spojené království. O rok později byl zřízen Evropský fond pro regionální rozvoj, jehož účelem byl převod peněžních zdrojů z bohatých regionů tam, kde byly peníze mnohem více potřeba na zajištění vybudování komunikací a nových pracovních míst. V roce 1981 přistoupilo Řecko a stalo se tak desátým členským státem EHS. O pět let později se prostřednictvím smluv o přistoupení přidalo Španělsko a Portugalsko. Kvůli tomuto dvojímu rozšíření na jih se prohloubily rozdíly strukturální povahy i rozdíly v životní úrovni obyvatel jednotlivých regionů, i proto byl v roce 1993 vytvořen Kohezní fond, o němž ještě bude řeč.

³⁷ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství

³⁸ Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii

4.4 Maastrichtská smlouva

Maastrichtská smlouva, neboli Smlouva o Evropské unii byla podepsána 7. února 1992 v nizozemském městečku Maastricht a v platnost vstoupila 1. ledna 1993. Tato smlouva představuje „*novou etapu v procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutí přijímána co nejbližší občanům*“³⁹. Evropská unie byla tímto založena na Evropských společenstvích, která tvoří tzv. první pilíř EU, a byla doplněna dalšími politikami a formami spolupráce mezi členskými státy (druhý pilíř a třetí pilíř EU).

I přes značné komplikace, kdy Dánsko prostřednictvím referenda odmítlo Maastrichtskou smlouvu⁴⁰, se podařilo ratifikovat tuto smlouvu všemi členskými státy. Smlouva o Evropské unii se zapsala nesmazatelně do evropských dějin nejen díky počtu přinášených změn, ale i vzhledem k převratnosti nově zavedených prvků, které si ve většině případů vyžádaly ústavní změny uvnitř členských států.

Maastrichtská smlouva přinesla novelizace zejména v těchto směrech⁴¹:

1) zřízení EU a vytvoření pilířovité struktury:

- druhý pilíř – Společná zahraniční a bezpečnostní politika
- třetí pilíř - Policejní a justiční spolupráce,

2) zavedení společné zahraniční a bezpečnostní politiky (druhý pilíř EU),

3) zavedení spolupráce v oblasti justice a vnitra (třetí pilíř EU),

4) zavedení občanství Evropské unie,

5) vytváření mechanismů pro uskutečnění hospodářské a měnové unie,

6) změny v institucionální struktuře,

7) posílení demokratických základů, na kterých je Evropská unie vybudována.

Maastrichtská smlouva obsahuje modifikace znění stávajících zřizovacích smluv (Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství, Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli, Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii) a samotnou Smlouvu o EU, v níž jsou zcela nová ustanovení, má tedy duální formu.

Došlo také k přejmenování Evropského hospodářského společenství, které je nadále označováno jako Evropské společenství (ES). Tímto se potvrdila hlavní úloha ES v rámci již existujících třech Společenství. Evropské společenství tvoří nejdůležitější část EU. Nastalé

³⁹ Smlouva o Evropské unii

⁴⁰ Dojednal se zvláštní status Dánska, díky němuž získalo 4 druhy výjimek, a to ze společné měny Euro, z evropského občanství, ze spolupráce v oblasti justice a vnitra a z obranné a bezpečnostní politiky – viz Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo I, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 239

⁴¹ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo I, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 239

změny s sebou přinesly i kontroverzní problémy, které nebyly dosud plně vyřešeny. Je například zajímavé, že ani po nabytí účinnosti Smlouvy o Evropské unii nezanikla dosavadní Společenství. Nadále tedy působí zároveň s EU⁴².

4.4.1 Kohezní fond

Maastrichtská smlouva mj. založila Fond soudržnosti, jinak řečeno Kohezní fond. Tento fond vznikl v roce 1993 a je určen na podporu rozvoje chudších států. Nárok na pomoc z Kohezního fondu má stát, který nedosáhl 90% průměru HDP EU a který realizuje program „hospodářské konvergence“⁴³. Fond financuje velké projekty v oblasti ochrany životního prostředí a transevropských dopravních sítí.

4.5 Vývoj EU

V říjnu 1990 došlo ke sjednocení Německa, čímž se bývalé Východní Německo stalo součástí EU. V roce 1993 se probudil v život plánovaný jednotný trh a svobody pohybu osob, kapitálu, zboží a služeb. O dva roky později vstupuje do Evropské unie Rakousko, Finsko a Švédsko. V souvislosti s přípravou přistoupení nových členských zemí do EU se přijala Amsterodamská smlouva, která přinesla reformu evropských institucí.

4.5.1 Amsterodamská smlouva

Tato smlouva byla podepsána 2. října 1997 v Amsterodamu a v platnost vstoupila po skončení schvalovacího procesu v 15 členských státech dne 1. května 1999. Cílem Amsterodamské smlouvy nebylo rozšiřování dosavadních politik, ale jejich upevňování a korigování.

Amsterodamská smlouva přinesla koncepci humánnější Evropy blízké občanů, a proto prohloubila práva evropského občanství, která zavedla Maastrichtská smlouva. Mimo jiné se zavedlo právo každého občana obracet se na orgány EU písemně ve svém jazyce a právo na odpověď v tomtéž jazyce⁴⁴. Do textu zřizovacích smluv se poprvé dostává odkaz na evropské nástroje ochrany sociálních práv v podobě Evropské sociální charty

⁴² Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 254

⁴³ <https://www.euroskop.cz/8631/sekce/fond-soudrznosti/>

⁴⁴ Čl. 11 Amsterodamské smlouvy, který doplňuje článek 8d Maastrichtské smlouvy o nový pododstavec

a Komunitární charty základních sociálních práv pracovníků⁴⁵. K ochraně občanských práv přispěla i nová úprava ochrany spotřebitele, zajištění úrovně ochrany zdraví, práva na informace a sdružování k ochraně svých zájmů.

Amsterodamská smlouva změnila článek F Smlouvy o EU takto: „Unie je založena na zásadách svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu, zásadách, které jsou společné členskými státy“. Není to pouhá proklamace, protože nově inkorporovaný čl. 7/ex F.1 Smlouvy EU umožňuje pozastavit výkon některých práv členského státu v případě porušení lidských práv⁴⁶. Nejedná se o záruku soudního typu, nýbrž o politickou proceduru, avšak její účinnost byla ověřena praxí.

V rámci Amsterodamské smlouvy došlo k rozšíření zakázaných důvodů diskriminace:

- zákaz diskriminace příslušníků členských států, pokud jde o podmínky nákupu a odbytu zboží (čl. 31 odst. 1),
- zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky (čl. 39 odst. 2),
- v dopravě je odstraněna diskriminace spočívající v tom, že dopravce uplatňuje na dopravu téhož zboží dopravovaného za stejných okolností ceny a dopravní podmínky odlišné v závislosti na zemi původu nebo určení dopravovaného zboží (čl. 75 odst. 1),
- zákaz diskriminace na základě pohlaví v rámci odměňování (čl. 141 odst. 2).

Amsterodamská smlouva přinesla transparentnější rozhodovací proces, když se začal více používat tzv. postup spolurozhodování.

4.5.2 Smlouva z Nice

Smlouva z Nice byla přijata v prosinci 2000 na závěru zasedání Evropské rady. Touto smlouvou, která byla podepsána 26. února 2001 a vstoupila v platnost 1. února 2003, se završila mezivládní konference, jejímž cílem bylo nastavit fungování evropských institucí tak, aby byly připraveny na vstup nových členských států⁴⁷. Smlouva z Nice představuje nejnovější platný instrument, který reviduje primární právo EU a který obsahuje aktualizované znění zřizovacích smluv.

Smlouvou se změnil způsob rozhodování v rámci Evropské unie. Byl zaveden i nový mechanismus při vážení hlasů, který počítá s tzv. trojitou většinou, tedy s dosažením většiny

⁴⁵ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 258

⁴⁶ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 258-259

⁴⁷ http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm

ve třech směrech – s ohledem na počet členských států, s ohledem na počet hlasů a s respektováním demografické klauzule⁴⁸.

Co se týče požadovaných institucionálních změn, tak na prvním místě uvedu zvýšení počtu poslanců v Evropském parlamentu z dosavadních 700 na 732. Evropská komise se nadále měla skládat pouze z jednoho zástupce každého členského státu (dříve měly větší členské státy dva komisaře, zatímco ostatní jen jednoho). Reforma se také dotkla soudního systému Společenství, kdy se Evropský soudní dvůr měl nadále skládat ze stejného počtu soudců jako je počet členských států.

Smlouva z Nice prohloubila možnosti spolupráce v rámci všech tří pilířů, tím nahradila dosavadní pojem „užší spolupráce“ novým názvem „posílená spolupráce“.

Institucionální reforma, která se od této smlouvy tak horlivě očekávala, je pouze technická a omezená, jelikož se nejedná o žádné drastické změny. Přínosem Nicejské smlouvy je zejména ono hlasování kvalifikovanou většinou, četnější zapojení Evropského parlamentu do legislativního procesu na základě spolurozhodování, zdokonalení flexibility a rozšíření spolupráce v rámci tří pilířů EU. Na druhé straně (a velmi nečekaně) došlo k největším změnám u otázek neinstitucionálních, zejména na poli lidsko-právním. Smlouva z Nice totiž přinesla Chartu základních práv EU, která stanovuje práva a svobody občanů členských států EU.

4.6 Poslední desetiletí

V roce 2002 byly zavedeny eurobankovky a euromince ve 12 členských státech. Bankovky jsou ve všech zemích stejné, co se liší, jsou mince. Mince mají jednu společnou stranu, která vyjadřuje hodnotu mince, na druhé straně je vyobrazen národní emblém té dané země.

V roce 2004 čekalo Evropskou unii největší rozšiřování v celé její historii, když přistoupilo hned 10 států – Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovenská republika a Slovinsko. O tři roky později k Evropské unii přistoupily další dva státy, a to Bulharsko a Rumunsko.

⁴⁸ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 274

4.6.1 Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva, celým názvem Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, byla podepsána 13. prosince 2007 v klášteře sv. Jeronýma v portugalském hlavním městě Lisabonu. Poté, co ji všechny státy ratifikovaly, vstoupila v platnost 1. prosince 2009. Lisabonská smlouva novelizuje stávající zakládající smlouvy s cílem poskytnout společenství odpovídající právní rámec a nástroje, které bude moci efektivně využít i v nynějším století. Evropská unie získala právní subjektivitu tím, že Lisabonská smlouva „vtělila“ do novelizovaného znění Smlouvy o Evropské unii článek 46a, který říká, že „*Unie má právní subjektivitu*“. Evropská unie se má stát demokratičtější a transparentnější organizací, která bude působit efektivněji, bude podporovat solidaritu a bezpečnost a bude posilovat svou roli na poli světové politiky.

Smlouva zavedla funkci stálého předsedy Evropské rady, který je volen Evropskou radou na dva a půl roku, přičemž může být zvolen dvakrát po sobě⁴⁹. Lisabonská smlouva posiluje úlohu Evropského parlamentu, jakož i parlamentů jednotlivých členských států. Smlouva rozšířila oblasti, kde se uplatňuje postup spolurozhodování, čímž se Evropský parlament dostává naroveň Radě EU. Národní parlamenty jsou posíleny díky zásadě subsidiarity, která umožňuje EU zasahovat pouze tam, kde je to nutné, jinak se má daná situace řešit na co nejnižší možné úrovni.

Možnost vystoupit z EU je dána taktéž až Lisabonskou smlouvou, když do Smlouvy o Evropské unii zakotvila článek 49a, který ve svém prvním odstavci stanovil, že „*každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit*“.

⁴⁹ Čl. 9b Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství

5 INSTITUCE EU, PRÁVO EU

Evropskou unii tvoří několik institucí, které společně dávají dohromady unikátní systém. Globální priority stanovuje Evropská rada, občany členských států zastupují poslanci Evropského parlamentu, zájmy Unie střeží Evropská komise a zájmy jednotlivých vlád jsou realizovány v Radě Evropské unie. Nad dodržováním evropského práva dohlíží Soudní dvůr Evropské unie a nad financemi bdí Účetní dvůr. Specializované oblasti střeží jednotlivé výbory a úřady – o některých bude řeč.

5.1 Evropský parlament

Právním předchůdcem Evropského parlamentu (EP) bylo Společné shromáždění ESUO, které vzniklo na základě Pařížské smlouvy z roku 1951. Jednalo se o reprezentativní orgán, který vykonával pouze kontrolní pravomoci⁵⁰. V roce 1962 se Shromáždění rozhodlo změnit název na Evropský parlament, čímž se dalo jasně najevo, že v budoucnu budou rozšiřovány pravomoci tohoto orgánu tak, aby došlo k vytvoření skutečného parlamentu s legislativní pravomocí.

Evropský parlament pracuje ve Štrasburku, Bruselu a Lucemburku. V Lucemburku sídlí generální sekretariát a v ostatních dvou městech se konají plenární zasedání. Schůze parlamentních výborů se pak schází jen v Bruselu⁵¹.

Poslance EP volí od roku 1979 občané členských států v přímých volbách na pětileté funkční období. Členství v EP je neslučitelné se členstvím v parlamentu a vládě členského státu a s výkonem činnosti v orgánech a institucích EU⁵². Parlament je jedním z hlavních orgánů EU (vedle Rady Evropské unie), který přijímá právní předpisy. Evropský parlament má tři hlavní úkoly, z nichž první dva zmíněné vykonává společně s Radou Evropské unie:

- projednává a schvaluje právní předpisy EU,
- projednává a přijímá rozpočet EU,
- vykonává dohled nad dalšími orgány EU, zejména nad Komisí EU.

Evropský parlament zastupuje navenek předseda EP, který je volen na dva a půl roku. Jeho mandát je tedy poloviční oproti mandátu EP, ale může být znovu prodloužen. Počet poslanců

⁵⁰ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 48

⁵¹ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_cs.htm

⁵² Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 52

s každým rozšiřováním EU neustále narůstal, v současnosti má 754 členů, kteří hájí zájmy více než půl miliardy občanů unie. Počet členů EP volených za každý stát se řídí počtem obyvatel daného státu, kdy minimální počet je 6 a maximální 96 (dle Lisabonské smlouvy). Poslanci nezasedají podle státní příslušnosti, nýbrž podle své politické orientace, na jejímž základě vytvářejí politické skupiny, aby mohli lépe prosazovat své zájmy. Někteří poslanci nejsou členy žádné politické skupiny, jsou tzv. nezařazení poslanci. V současné době vystupuje v EP celkem sedm skupin⁵³:

1. Evropská lidová strana (Křesťanští demokraté),
2. Skupina progresivní aliance socialistů a demokratů v EP,
3. Skupina Aliance liberálů a demokratů pro Evropu,
4. Skupina Evropských konzervativců a reformistů,
5. Skupina Zelených/Evropské svobodné aliance,
6. Skupina konfederace Evropské sjednocené lavice a Severské zelené lavice,
7. Evropa Svobody a Demokracie.

Evropští poslanci jsou rozděleni do stálých specializovaných výborů, v nichž se připravují legislativní návrhy a zprávy, o kterých se poté hlasuje v plénu. Výbory se skládají z poslanců, předsedy, předsednictva a sekretariátu. Nyní funguje 20 stálých výborů, např. Zahraniční věci, Lidská práva, Bezpečnost a obrana, Rozvoj, Rozpočet, Práva žen a rovnost pohlaví, Zaměstnanost a sociální věci, Kultura a vzdělávání, Právní záležitosti atd.

Parlament může kdykoliv zřídit tzv. mimořádný výbor, který je dočasný (funguje po dobu 12 měsíců, pokud jeho mandát není prodloužen). Takovýto výbor se bude zabývat určitou specifickou oblastí. V současné době existuje zvláštní výbor pro organizovanou trestnou činnost, korupci a praní peněz, který byl zřízen v březnu 2012⁵⁴.

V případě porušení práva EU může Parlament zřídit vyšetřovací výbor, který bude vyšetřovat údajné porušení či nesprávné uplatňování evropského práva. Nyní žádný takový výbor nefunguje.

Velmi důležitým výborem je tzv. Dohodovací výbor, který představuje třetí a poslední stupeň legislativního postupu EU. V případě neshody mezi EP a Radou EU se v rámci dohodovacího výboru sejde 27 zástupců členských států a 27 evropských poslanců, kteří vypracují společný návrh, jenž předloží ve třetím čtení Radě a Parlamentu ke schválení⁵⁵. Tento návrh musí přijmout oba orgány.

⁵³ <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/007f2537e0/Politick%C3%A9-skupiny.html>

⁵⁴ <http://www.europarl.europa.eu/committees/cs/crim/home.html>

⁵⁵ <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00aab6aedf/V%C3%BDbory.html>

5.2 Rada Evropské unie

V Radě EU zasedají ministři členských států EU, kteří přijímají právní předpisy a koordinují chod jednotlivých politik⁵⁶. Rada EU je (stejně jako Evropský parlament) orgán normotvorný. Původní Schumanova deklarace nepočítala s Radou EU, až později menší země žádaly vytvoření orgánu, který by zahrnoval prosazování národních zájmů všem členským státům bez ohledu na velikost⁵⁷. Právními předchůdci byly Rada ESUO, Rada EHS a Rada EURATOMu. Od roku 1958 působily současně vedle sebe, ale Rada EHS byla jako orgán složený z ministrů zahraničí v dominantním postavení. V roce 1965 došlo na základě Smlouvy o fúzi k vytvoření jedné jediné Rady.

Rada EU sídlí v Bruselu, avšak některá zasedání se konají i v Lucemburku. Rada nemá své stálé členy, protože členské státy posílají na každé zasedání Rady EU toho ministra, který odpovídá za danou oblast, jež se bude zrovna řešit. Existují tedy tzv. resortní Rady, které jsou zaměřené na vybrané otázky a mají odlišné názvy (např. Rada pro zahraniční věci, Rada pro zemědělství a rybolov, Rada pro justici a vnitřní záležitosti, Rada pro životní prostředí apod.). Rada pro zahraniční věci má stálého předsedu, ostatním Radám předsedá ministr ze země, která byla pověřena předsednictvím v EU.

Úkoly Rady EU můžeme rozdělit do šesti velkých oblastí⁵⁸:

- schvalování zákonů EU – Rada EU má společně s EP poslední slovo při schvalování zákonů, jejichž návrhy předkládá Komise, Rada EU má právo veta;
- koordinace hospodářských politik;
- podepisování dohod mezi EU a dalšími státy;
- schvalování rozpočtu EU – o rozpočtu rozhoduje Rada EU společně s Evropským parlamentem;
- rozvoj zahraniční a obranné politiky EU – EU nemá svou vlastní armádu, pokud je ale nutné rychle zareagovat na mezinárodní konflikty nebo přírodní katastrofy, nasazují některé státy jednotky rychlé reakce, jejichž úkolem je udržení míru a humanitární akce;
- koordinace spolupráce mezi soudními orgány a policejními složkami členských států – občané EU by měli mít rovný přístup k právu na celém území Evropské unie.

Významnou charakteristikou Rady EU je předsednictvo pro každý členský stát. Toto předsednictví je vykonáváno po dobu šesti měsíců a je určováno podle rotačního systému.

⁵⁶ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm

⁵⁷ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 33

⁵⁸ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm

Stát, který v daném období předsedá EU, propůjčuje předsedu na každé jednání Rady. Předseda Rady taktéž zastupuje EU navenek a nese odpovědnost za plynulý chod činnosti Rady⁵⁹.

5.3 Evropská rada

Evropská rada se neoficiálně začala scházet od roku 1974, kdy působila jako diskuzní fórum vedoucích představitelů členských států. Oficiální postavení jí bylo přiznáno v roce 1992.

Evropská rada je vrcholný politický orgán, který dává Unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry a priority⁶⁰. Evropská rada je hlavní inspirační orgán EU, který ovlivňuje celkové budoucí směřování nadnárodních entit. I přes to ale nemá pravomoc schvalovat právní předpisy. Evropskou radu tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států, předseda Komise a předseda Evropské rady, který řídí jednotlivá zasedání. Určení příslušného vedoucího představitele členského státu se řídí vnitrostátním právem daného státu, ve většině případů je jím ministerský předseda (ale např. za Francii jedná její prezident, za Německo kancléř).

V současné době funkci předsedy Evropské rady vykonává Herman Van Rompuy, který byl zvolen do svého druhého funkčního období, jež skončí 30. listopadu 2014. Zasedání se konají v Bruselu čtyřikrát do roka, v případě nutnosti může předseda svolat mimořádnou schůzku. Všech jednání se účastní i vysoká představitelka pro zahraniční a bezpečnostní politiku, která společně s předsedou Evropské rady a předsedou Komise nemá hlasovací právo.

5.4 Evropská komise

Evropská komise je jedním z hlavních orgánů EU, který hájí zájmy EU jako celku. Je to permanentní, kolektivní orgán, zcela nezávislý na členských státech. Evropská komise sídlí v Bruselu a Lucemburku a má kanceláře v každém členském státě.

Právním předchůdcem Komise byl Vysoký úřad ESUO, orgán supranacionálního charakteru, jehož rozhodnutí byla závazná pro členské státy.

Každý členský stát zastupuje v Evropské komisi jeden komisař, v současné době je tedy 27 komisařů. Předsedu Komise jmenuje Evropská rada, která následně po dohodě s předsedou

⁵⁹ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 36

⁶⁰ Čl. 15 Smlouvy o Evropské unii (Konsolidované znění – 30. 3. 2010)

jmenuje jednotlivé komisaře. Jmenování předsedy i jednotlivých členů Komise musí schválit Evropský parlament. Předseda Komise poté přiděluje každému komisaři určitou oblast politiky, jíž se bude věnovat celé své funkční období. V současné době předsedá Komisi José Manuel Barroso, který roku 2010 započal své druhé funkční období.

Aby komise mohla vykonávat své úkoly zcela nezávisle, komisaři nesmí dostávat pokyny od žádné vlády, orgánu ani jiného subjektu⁶¹. Během funkčního období nesmějí komisaři vykonávat žádnou jinou výdělečnou činnost nebo nevýdělečnou profesionální činnost (kromě vědecké činnosti). Funkční období trvá pět let, stejně jako u Evropského parlamentu.

Členové evropská komise jsou odpovědní Evropskému parlamentu, jen ten může vyslovit Komisi nedůvěru a rozpustit ji⁶².

Evropská komise dohlíží společně s Evropským soudním dvorem na dodržování komunitárního práva. Pokud Komise zjistí, že některý členský stát nedodržuje evropské právo, zašle příslušné vládě oficiální žádost o nápravu. V případě, že náprava sjednána není, Komise postoupí případ Soudnímu dvoru, který může členskému státu uložit pokutu. Komisi náleží výlučné oprávnění předkládat návrhy právních předpisů. Musí tak činit v souladu se zásadou subsidiarity, což znamená, že předkládá návrhy jen v případech, kdy nelze stanovených cílů dosáhnout na nižší vnitrostátní úrovni. Návrh musí vždy podpořit alespoň 14 komisařů, aby se poté předložil Radě a EP. Dále Komise předkládá každoročně Parlamentu a Radě ke schválení rozpočet a dohlíží na užívání finančních prostředků. Postup Komise při správě rozpočtu EU kontroluje Účetní dvůr. Komise vystupuje jménem členských států EU v mezinárodních organizacích, kdy působí jako hlavní vyjednaváč při vyjednávání mezinárodních smluv. Ty následně podepisuje Rada EU.

5.5 Soudní dvůr Evropské unie

Soudní dvůr Evropské unie provádí výklad práva EU, čímž zajišťuje jednotné uplatňování jednotlivých právních předpisů EU ve členských státech. Dále řeší spory mezi jednotlivými vládami členských států a orgány EU. Na Soudní dvůr se mohou obrátit i jednotlivci.

Soudní dvůr Evropské unie tvoří 27 soudců, jeden z každého členského státu. Pomocnou ruku Soudnímu dvoru činí osm „generálních advokátů“, kteří veřejně a nezávisle předkládají svá stanoviska ke konkrétním případům Soudního dvora. Soudci i generální advokáti jsou

⁶¹ Čl. 17 Smlouvy o Evropské unii (konsolidované znění – 30. 3. 2010)

⁶² http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_cs.htm

jmenování na 6leté funkční období, které může být opakováno. O kandidátech rozhodují jednotlivé vlády členských států. V čele Soudního dvora stojí předseda, který je volen soudci na období 3 let s možností znovuzvolení. Předseda řídí činnost a správu Soudního dvora a předsedá jeho zasedáním. Soudní dvůr sídlí v Lucemburku.

Pro velký okruh případů byl zřízen tzv. Tribunál (Soud prvního stupně), který řeší případy předložené jednotlivci, podniky nebo některými organizacemi, nebo případy týkající se práva v hospodářské soutěži⁶³. Tribunál je instančně podřízen pod Soudní dvůr EU, který rozhoduje o podaných opravných prostředcích proti rozhodnutí Tribunálu. Dalším soudním orgánem je Soud pro veřejnou službu EU, který rozhoduje spory mezi EU a jejími zaměstnanci.

Soudní dvůr EU vynáší rozsudky v případech, které mu byly předloženy. Těmi nejfrekventovanějšími případy jsou⁶⁴:

- řízení o předběžné otázce – vnitrostátní soud může (někdy i musí) v pochybnostech o výkladu či platnosti komunitárního práva požádat Soudní dvůr o radu, které se říká „předběžná otázka“ – předchází se tak různému výkladu práva v jednotlivých zemích;
- žaloba pro nesplnění povinnosti – toto řízení může zahájit jiná členská země EU nebo Komise, pokud se domnívá, že členský stát neplní své povinnosti, které vyplývají z právních předpisů EU. Obvinění prošetří Soudní dvůr, který může vyzvat k nápravě a poté, při nesplnění uložit pokutu;
- žaloba na neplatnost – kterýkoliv členský stát, Komise, Rada nebo Parlament může Soudní dvůr požádat o zrušení právního předpisu, o němž se domnívá, že je protiprávní;
- žaloba pro nečinnost – tato žaloba je vedena proti orgánům EU, které nepřijaly rozhodnutí, jež po nich bylo žádáno;
- přímé žaloby – každý jednotlivec nebo podnik může předložit žalobu u Tribunálu, pokud se cítí poškozen činností či nečinností Evropské unie nebo jejích zaměstnanců.

5.6 Účetní dvůr Evropské unie

Účetní dvůr Evropské unie je permanentní kolektivní orgán, který vykonává finanční kontrolu účetnictví EU. Tento orgán byl zřízen v roce 1975, sídlo se nachází v Lucemburku. Účetní dvůr se skládá z jednoho příslušníka každého členského státu, který již dříve pracoval

⁶³ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_cs.htm

⁶⁴ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_cs.htm

v orgánech vnější kontroly účetnictví a má pro tuto funkci náležitou kvalifikaci. Návrhy kandidátů předkládají členské státy, poté je Rada společně s Parlamentem projedná a následně Rada sama jmenuje do funkce. Funkční období je taktéž 6leté a může být opakováno.

Účetní dvůr má právo provádět kontrolu všech jednotlivců nebo organizací, které nakládají s prostředky EU. Zprávy ze svých šetření předkládá Komisi a jednotlivým vládám. Jedním z hlavních úkolů je každoroční předkládání zprávy o uplynulém finančním roce. Tuto zprávu dostává Evropský parlament a Rada, Parlament poté schválí či neschválí, jak Komise nakládala s rozpočtem⁶⁵.

5.7 Evropský hospodářský a sociální výbor

Hospodářský a sociální výbor je poradní orgán, zřízený v roce 1957, který předkládá svá stanoviska Radě, Parlamentu a Komisi. Výbor je složen z 344 členů zastupujících hospodářské a sociální zájmové skupiny z celé Evropy. Tyto zájmové skupiny se mohou oficiálně vyjadřovat k legislativním návrhům Evropské unie. Členy Výboru navrhují vlády jednotlivých členských států a následně je jmenuje Rada Evropské unie na funkční období pěti let, které se může opakovat. Členové výboru nejsou za svou činnost placeni, jen jim jsou vypláceny výdaje za cestování a ubytování během zasedání.

Hospodářský a sociální výbor vytváří své orgány, mezi něž patří Shromáždění, předsednictvo, odborné skupiny, sekce a Generální sekretariát. Shromáždění je jediný orgán, který je příslušný k vydávání stanovisek. Výbor sídlí v Bruselu. Členové výboru se dělí do tří skupin, a to do skupiny zaměstnavatelů, zaměstnanců a různých zájmových skupin (např. zemědělci, spotřebitelé)⁶⁶.

Výbor podává stanoviska ohledně návrhu legislativních aktů fakultativně nebo obligatorně. Pokud je takové stanovisko obligatorní, znamená to, že je stanoveno ve Smlouvě o Evropském společenství, že daná oblast musí být nejprve konzultována s Hospodářským a sociálním výborem⁶⁷. Na druhé straně fakultativní stanovisko může být poskytnuto kdykoliv, kdy to Rada EU nebo Komise považuje za vhodné. Hospodářský a sociální výbor může taktéž vydávat svá stanoviska i z vlastního podnětu. Stanoviska nejsou právně závazná,

⁶⁵ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-auditors/index_cs.htm

⁶⁶ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/ecosoc/index_cs.htm

⁶⁷ Např. čl. 140 Smlouvy o založení Evropského společenství – jedná se mj. o oblasti zaměstnanosti, pracovního práva, sociálního zabezpečení, ochrany zdraví při práci aj.

ale v případě, že Rada nebo Komise opomene vyžádat si obligatorní stanovisko Výboru, může být takové jednání napadeno žalobou u Soudního dvora Evropské unie.

5.8 Výbor regionů

Výbor regionů je poradní orgán, který reprezentuje regionální a místní samosprávné celky v Evropské unii. Výbor je v současnosti tvořen 344 členy (a 344 náhradníky) ze všech členských států. Členem Výboru může být osoba, která má volební mandát v některém regionálním nebo místním samosprávném celku, nebo je ve svém regionu významným činitelem⁶⁸. Členy výboru i jeho náhradníky jmenuje Rada EU na návrhy jednotlivých členských států. Funkční období je pětileté. V rámci Výboru regionů dochází k vytváření politických skupin.

Výbor se vnitřně člení do šesti komisí, jejichž zaměření sleduje nejrůznější politické oblasti. Tyto komise vytvářejí stanoviska, která poskytuje Výbor Radě nebo Komisi. Stanoviska jsou rovněž fakultativní či obligatorní. Výbor regionů je významně zapojen do legislativní fáze. Zejména Lisabonská smlouva posílila jeho úlohu, když stanovila, že Evropská komise musí konzultovat s Výborem návrhy EU již v předlegislativní fázi⁶⁹.

5.9 Právo EU

Pro vysvětlení pojmu „právo EU“ se musíme nejdřív podívat na termín „evropské právo“. Evropské právo je systém právních principů a norem, jež upravují vztahy vznikající v souvislosti s vytvářením a fungováním Evropských společenství a Evropské unie a s uskutečňováním jejich integračních politik⁷⁰. Pojem „právo Evropské unie“ velmi úzce souvisí s pojmem „právo Evropských společenství“. Právo Evropských společenství zahrnuje část norem evropského práva, která je spjata se vznikem a fungováním Evropských společenství. Tyto normy tvoří jádro evropského práva a jsou nadřazené normám národního práva. Na druhé straně pojem „právo Evropské unie“ je širší, a zahrnuje normy práva

⁶⁸ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/cor/index_cs.htm

⁶⁹ http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/cor/index_cs.htm

⁷⁰ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 71

Evropských společenství doplněné o politiky a spolupráce, které předvídá Smlouva o Evropské unii (první, druhý i třetí pilíř)⁷¹.

Právo Evropské unie se dělí na právo primární a sekundární. Do primárního práva se řadí všechny zakladatelské smlouvy a jejich novelizace, tedy smlouvy, o kterých již byla řeč (např. Smlouva o založení EHS, Smlouva o založení EURATOM, Smlouva o založení EU; novelizace – Maastrichtská smlouva, Lisabonská smlouva ...). Dále sem patří veškeré přístupové smlouvy, které uzavírá EU s nově přistupujícími státy, a v neposlední řadě Listina základních práv EU, jež obsahuje kompletní katalog lidských práv. Primární právo tedy tvoří ústavní základy práva Evropského společenství i Evropské unie. Sekundární právo vychází z práva primárního a má podobu právních aktů vydávaných orgány EU (Rada EU, Komise, Parlament) na základně zmocnění zřizovacími smlouvami, jedná se tedy o derivativní (odvozené) právo. Akty mohou být vydávány formou:

- nařízení – je akt obecné povahy, je závazný jako celek a bezprostředně použitelný v každém členském státě⁷², účinnost nařízení nastává bez dalšího ve všech členských státech;
- směrnice - je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům⁷³; směrnice obsahuje i lhůtu k provedení (nejčastěji 2 – 6 let);
- rozhodnutí - je závazné v celém rozsahu pro ty, jimž je určeno⁷⁴, jedná se o akt individuální povahy – adresátem rozhodnutí mohou být členské státy, ale i fyzické či právnické osoby na území těchto států;
- doporučení a stanoviska – nejsou závazná⁷⁵, obsahují hlavně politická a morální doporučení či názory.

⁷¹ Šišková N., Stehlík, V.: Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie, Praha 2007. Str. 72

⁷² Čl. 249 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství

⁷³ Čl. 249 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství

⁷⁴ Čl. 249 odst. 4 Smlouvy o založení Evropského společenství

⁷⁵ Čl. 249 odst. 5 Smlouvy o založení Evropského společenství

6 SOCIÁLNÍ POLITIKA EU

Sociální politika je velmi úzce spjata s politikou hospodářskou, a to nejen v zemích Evropské unie. Pro úspěšnou sociální politiku je důležitá výkonnost ekonomiky, která pokud je vysoká, umožňuje vytvářet prostředky pro sociální politiku. Na druhé straně je výkonnost ekonomiky ovlivňována sociálními aspekty společnosti – jak jsou lidé motivováni k práci, jaký mají přístup k aktivní ochraně svého zdraví, zda mají schopnosti a možnosti uplatnit znalosti a dovednosti v pracovním procesu atd.

Evropská společenství byla původně zřízena jako ekonomická sdružení států, která koordinovala výrobu, podporovala volný pohyb osob, zboží a kapitálu. Byla ale založena na zásadách svobody, demokracie a respektování základních lidských práv a svobod.

V Evropské unii platí pravidlo, že kandidátská země bude přijata, jakmile splní podmínky členství v politické a ekonomické oblasti. Jedná se především o stabilitu demokracie, právní stát, dodržování lidských práv menšin v politické oblasti a funkční tržní ekonomiku⁷⁶.

6.1 Historický exkurz

Smlouva o založení Evropského společenství (nynější Smlouva o fungování Evropské unie) ve svém článku 2 stanovila, že „*posláním Společenství je vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie a provádění společných politik... podporovat harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských činností, vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, rovné zacházení pro muže a ženy... zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.*“

Až do 80. let 20. století neměla Evropská společenství vlastní sociální cíle, avšak respektovala dokumenty Rady Evropy o lidských právech. V rámci ES platila (a nadále platí) zásada subsidiarity, podle níž členské státy upravovaly lidská práva a svobody samy, ale musely být v souladu s všeobecnými právními zásadami Rady Evropy a ES. V již zmíněných 80. letech 20. století se Evropská společenství přihlásila k **Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod** (1950) a **Evropské sociální chartě** (1961)⁷⁷. Oba tyto dokumenty formulovala Rada Evropy. ES zpočátku upravovala jen takové sociální otázky, které se bezprostředně dotýkaly volného pohybu pracovníků uvnitř Společenství. Změnu přinesla

⁷⁶ Brdek M., Jírová H.: Sociální politika v zemích EU a ČR. CODEX Bohemia, Praha 1998. ISBN 80-85963-71-X. Str. 9

⁷⁷ Tomeš, I., Koldinská, K.: Sociální právo Evropské unie. C. H. Beck, Praha 2003. Str. 5

Smlouva o EU (1992), díky níž se ochrana lidských práv a sociálních svobod stala jedním z cílů EU⁷⁸.

6.1.1 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Tato Úmluva byla podepsána 4. listopadu 1950 v Římě Radou Evropy. Úmluva ve svých jednotlivých člancích přiznává právo na život, na svobodu a osobní bezpečnost, na spravedlivé řízení, na účinný právní prostředek nápravy, zakládá svobodu projevu, shromažďování a sdružování, myšlení, svědomí a náboženského vyznání a zakazuje mučení, otroctví, nucené práce, diskriminaci atd. Svým článkem 19 zřídila Evropský soud pro lidská práva, na který se může obrátit každá smluvní strana Úmluvy, ale i fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob, pokud pojaly podezření, že došlo k porušení ustanovení Úmluvy. Evropský soud pro lidská práva může danou věc posuzovat až v případě, že byly vyčerpány všechny vnitrostátní právní prostředky nápravy⁷⁹.

Součástí Úmluvy jsou protokoly, které přiznávají některá práva a svobody, jež Úmluva neupravuje, např. svoboda pohybu a zákaz hromadného vyhoštění cizinců (Protokol č. 4 z roku 1963), zrušení trestu smrti (Protokol č. 6 z roku 1983).

6.1.2 Evropská sociální charta

Evropská sociální charta byla přijata v Turínu 18. října 1961. V části I. se smluvní strany zavázaly, že cílem jejich jednotlivých politik je „*dosažení podmínek, za kterých budou účinně naplňována následující práva a principy* (na následujících řádcích nejsou všechny principy uvedené v Chartě):

- *každý musí mít příležitost získat prostředky ke svému živobytí prací, kterou si svobodně zvolí,*
- *všichni pracovníci mají právo na spravedlivé pracovní podmínky,*
- *všichni pracovníci mají právo na bezpečné a zdravotně nezávadné pracovní podmínky,*
- *všichni pracovníci mají právo na spravedlivou odměnu, která jim a jejich rodinám zajistí slušnou životní úroveň,*
- *děti a mladé osoby mají právo na zvláštní ochranu před fyzickými a morálními riziky, kterými jsou vystaveny,*

⁷⁸ Smlouva o Evropské unii – Preambule, čl. 21 a další

⁷⁹ Čl. 35 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

- *všichni pracovníci a osoby, které jsou na nich závislé, mají právo na sociální zabezpečení,*
- *každý, kdo nemá dostatečné prostředky, má právo na sociální a zdravotní pomoc“...*

Pro zaměření této práce je důležitý i článek 1 Evropské sociální charty, který ve svém prvním odstavci stanovuje, že se smluvní strany zavázaly „*přijmout jako jeden ze svých prvořadých cílů a odpovědností dosažení a udržení co nejvyšší a nejstabilnější úrovně zaměstnanosti s cílem dosažení plné zaměstnanosti*“. Charta dále upravuje způsob, jakým mají být stanovená práva a principy uplatňována a dodržována.

6.1.3 Charta Společenství základních sociálních práv pracovníků

Tato Charta byla přijata roku 1989 Evropskou radou, která se inspirovala Evropskou sociální chartou. Charta upravuje zásady pracovního práva a sociálních vztahů. Zaručuje zejména právo vykonávat jakékoli povolání v členské zemi Evropského společenství podle vlastního výběru, právo na spravedlivou odměnu za práci, právo na zlepšování životních a pracovních podmínek, na sociální ochranu podle práva přijímajícího státu. Dále je zaručeno právo mužů a žen na stejné zacházení, právo na ochranu dětí a dospívající mládeže, právo na ochranu zdraví a bezpečnosti pracovního prostředí a také právo postižených osob na profesionální a sociální integraci⁸⁰.

Ustanovení Charty musejí být dále naplněna legislativami členských států EU, protože Charta je spíše jen slavnostní prohlášení. V roce 1993 byla připojena ke Smlouvě o EU ve formě protokolu.

6.1.4 Listina základních práv Evropské unie

Evropská rada dospěla roku 1999 k názoru, že je třeba sumarizovat základní práva, která byla platná na území EU. Takovou sumarizaci představuje právě Listina základních práv EU, jež v sobě zahrnuje práva a svobody stanovené Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Evropskou sociální chartou, nadále odráží judikaturu Soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva⁸¹. Listinu tvořili poslanci Evropského parlamentu, vnitrostátních parlamentů, evropští komisaři a zástupci z každé země EU. Byla vyhlášena

⁸⁰ http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_099.htm

⁸¹ http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/antidiscrimination_relations_with_civil_society/133501_cs.htm

v prosinci roku 2000, kdy byla připojena ke Smlouvě z Nice, ovšem jen jako nezávazná politická deklarace. Poté, co nabyla platnost Lisabonská smlouva (prosinec 2009), se Listina stala součástí primárního práva EU, tzn., že byla stejně právně závazná jako zakládající smlouvy.

Listinu tvoří Preamble a sedm kapitol, jimiž jsou⁸²:

- I. **Důstojnost** – právo na život, na integritu osobnosti, zákaz mučení a nelidského zacházení a trestů, zákaz otroctví a nucených prací;
- II. **Svobody** – právo na svobodu a bezpečnost, respektování soukromého a rodinného života, ochrana údajů osobního charakteru, svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání, svoboda projevu a právo na informace, svoboda shromažďování a sdružování, právo na vzdělání, svoboda volny povolání a právo na práci, svoboda podnikání atd.;
- III. **Rovnost** – rovnost před zákonem, ochrana před diskriminací, integrace postižených osob atd.;
- IV. **Solidarita** – právo na kolektivní vyjednávání a akce, spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky, sociální zabezpečení a sociální pomoc, ochrana zdraví, ochrana životního prostředí atd.;
- V. **Občanství** – právo volit a být volen do Evropského parlamentu (i ve volbách do místních zastupitelstev), právo na přístup k dokumentům, petiční právo atd.;
- VI. **Spravedlnost** – presumpce nevinny a práva obhajoby, zásady zákonnosti a přiměřenosti trestů atd.;
- VII. **Všeobecná ustanovení** – působnost, rozsah zaručených práv atd.

6.2 Nynější sociální politika EU

Sociální politika Evropské unie je součástí jejího prvního pilíře, existuje především v rovině sdílených hodnot, idejí a principů mezi členskými státy. Sociální politika EU patří do oblasti sdílené pravomoci EU, protože každý stát má jiné tradice a možnosti realizace sociální politiky⁸³. Vzhledem k tomu, že systémy sociálního zabezpečení a sociální pomoci jsou v členských zemích značně různorodé, nepřineslo by sjednocení těchto systémů v rámci EU pozitivní efekt. Významným problémem je i přístup států k případné harmonizaci této politiky, na jedné straně jsou státy, které podporují co největší harmonizaci (např. Francie,

⁸² Charta základních práv EU

⁸³ <https://www.euroskop.cz/688/sekce/zamestnanost-a-socialni-veci/>

Švédsko), na druhé straně jiné státy chtějí zachovat co nejvíce kompetencí ve vnitrostátní politice (ČR, Velká Británie). I proto již Jednotný evropský akt (1986) nehovořil o koncepci jednotné sociální politiky v rámci EU, ale o potřebě řešit sociální nerovnost a zlepšit sociální situaci⁸⁴.

Podpůrnou a koordinační činnost v sociální politice provádí Evropská komise, která předkládá zejména návrhy směrnic. Takové směrnice se týkají zaměstnanosti, pracovního práva, sociálního zabezpečení, vzdělávání, ochrany zdraví při práci, práva kolektivního vyjednávání apod. V oblasti sociální politiky dále vystupuje Rada, která stanovuje minimální standardy a základní práva, předkládá doporučení členským státům Unie, stanovuje společné cíle a priority.

Způsob provádění sociální politiky v rámci EU je ustanoven ve Smlouvě o fungování EU. V článku 151 se píše: „*Unie a členské státy, vědomy si základních sociálních práv, jak jsou stanovena v Evropské sociální chartě... a v Chartě Společenství základních sociálních práv pracovníků z roku 1989, mají za cíl podporu zaměstnanosti, zlepšování životních a pracovních podmínek tak, aby bylo možno tyto podmínky vyrovnat a přitom udržet jejich zvýšenou úroveň, přiměřenou sociální ochranu, sociální dialog, rozvoj lidských zdrojů za účelem trvale vysoké zaměstnanosti a boj proti vyloučením.*“ Evropská unie a členské státy činí opatření, „*jež berou v úvahu rozmanitost vnitrostátních zvyklostí...*“.

Za účelem dosažení již zmíněných cílů může v souladu s článkem 153 odst. 2 Smlouvy o fungování EU Rada a Evropský parlament „*přijímat opatření určená k podpoře spolupráce mezi členskými státy prostřednictvím podnětů, které mají za cíl zlepšování znalostí, rozvoj výměny informací... s vyloučením harmonizace právních předpisů členských států*“⁸⁵ a „*směrnicemi stanovit... minimální požadavky, které se uplatní postupně s přihlédnutím ke stávajícím podmínkám a technickým předpisům jednotlivých členských států. V těchto směrnících se Rada zdrží ukládání správních, finančních a právních omezení bránících zakládání a rozvoji malých a středních podniků.*“⁸⁶

Článek 157 Smlouvy o fungování EU dále stanovil, že „*každý členský stát zajistí uplatnění zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou nebo rovnocennou práci.*“

V roce 1993 byla publikována **Zelená kniha o evropské sociální politice**. Zelené knihy zpravidla v první části analyzují stávající stav vytyčené problematiky a poté navrhují způsoby, jak situaci řešit. Úkolem těchto knih je vyvolat veřejnou diskuzi o problému

⁸⁴ <https://www.euroskop.cz/688/sekce/zamestnanost-a-socialni-veci/>

⁸⁵ Čl. 153 odst. 2 písm. a) Smlouvy o fungování EU

⁸⁶ Čl. 153 odst. 2 písm. b) Smlouvy o fungování EU

a zasáhnout tím do legislativního procesu. Na základě analýzy této Zelené knihy byla o rok později vydána **Bílá kniha o evropské sociální politice** pod názvem **Cesta vpřed pro Unii**. Bílé knihy obsahují návrhy na řešení určité problematiky. Jsou to nezávazné dokumenty, jejichž ustanovení mají pouze doporučující charakter. Po schválení určité Bílé knihy Radou, se z ní může stát akční program Unie pro danou oblast. V této Bílé knize bylo řečeno, že ekonomický rozvoj musí jít ruku v ruce s rozvojem sociálním a že při budování Evropy je třeba se zaměřit na konkurenceschopnost a solidaritu⁸⁷. Zdrojem takové konkurenceschopnosti je vzdělané, motivované a pracovně činné obyvatelstvo. I proto se sociální politika EU zabývá zejména tvorbou nových pracovních míst, zvyšováním jejich kvality a rovnými příležitostmi.

Evropská unie se musela a musí vypořádat s neustále se měnícím ekonomickým prostředím, se stárnutím populace, s dlouhodobou nezaměstnaností i s vysokým počtem předčasných důchodů. Právě proto došlo v průběhu 90. let 20. století ke konsenzu, že se sociální systémy v jednotlivých zemích budou muset modernizovat. Hlavní úkoly leží na ramenou členských států, EU zde zastává pozici jakéhosi katalyzátora pro změny a modernizaci. Evropská komise v roce 1999 navrhla vytvořit „**Společnou strategii modernizace sociální ochrany**“. Tato strategie je tvořena čtyřmi klíčovými cíli⁸⁸:

- zajistit, aby se vyplatilo pracovat a poskytovat zaručený příjem – systémy musí pracovníkům a uchazečům o práci nabízet aktivní pomoc a musí vytvářet silné stimuly pro práci, aby se pracovat vyplatilo, systémy daní a dávek musí být navrženy tak, aby se vyplatilo jít pracovat a nečekat jen na dávky;
- zajistit zaručené důchody a udržitelné důchodové systémy – důchodové systémy musí být udržitelné a musí důchodcům garantovat slušnou náhradu mzdy, je třeba zajistit pokračující účast důchodců v životě ve společnosti;
- podporovat sociální integraci – zajistit efektivní záchranné sítě sestávající z minimálních příjmů, bojovat s chudobou a diskriminací;
- zajistit vysokou kvalitu a udržitelnost zdravotní péče – každý by měl mít možnost využívat systém podpory zdravotní péče, léčení v nemoci, rehabilitace a poskytování péče.

⁸⁷ <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/socialni-politika-v-evropske-unii-5149.html#zele6>

⁸⁸ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 151

6.2.1 Program Společenství pro zaměstnanost a sociální solidaritu – PROGRESS (2007 – 2013) a Evropský sociální fond

Progress je program EU pro zaměstnanost a sociální solidaritu, který byl zahájen v roce 2007. Do té doby tyto oblasti podporovaly různé programy. Evropská komise navrhla koncentrovat všechny jejich činnosti do jediného rámcového programu s cílem o větší soudržnost a efektivnost. Posláním programu je poskytovat finanční pomoc pro uskutečňování cílů EU v oblasti zaměstnanosti a sociálních věcí. Progress se dělí na pět strategických částí:

- zaměstnanost;
- sociální začleňování a sociální ochrana;
- pracovní podmínky;
- antidiskriminační opatření;
- rovnost mužů a žen.

Progress spravuje Evropská komise, které asistuje výbor zástupců členských států.

Evropský sociální fond je největším finančním nástrojem EU pro zavádění politik zaměstnanosti a sociálních věcí, který pracuje společně s Progressem. Díky velmi silnému rozpočtu Evropský sociální fond spolufinancuje školení a vytváření pracovních míst po celé Evropské unii.

7 NEZAMĚŠTNANOST A POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI

Práce je hlavním zdrojem obživy člověka, a proto je jednou z nejdůležitějších oblastí života vůbec. Dává strukturu našim dnům, týdnům, celému roku, a je to místo, kde nalézáme a udržujeme mezilidské vztahy. Práce je základem pro status člověka, a tím i celé společnosti. Toto jsou jen některé důvody toho, proč je nezaměstnanost jedním z hlavních problémů nynější doby.

V této kapitole se pokusím objasnit, co to nezaměstnanost je, jaké jsou její příčiny a důsledky, a k čemu slouží politika zaměstnanosti.

7.1 Definice nezaměstnanosti a její druhy

Práce se „kupuje a prodává“ na trhu práce, kde jednoduše řečeno lidé nabízejí své síly a firmy za tyto síly nabízejí mzdu. V tržní ekonomice je obvyklé, že část práceschopného obyvatelstva zaměstnání nemá. Mezi rizikové skupiny ohrožené nezaměstnaností patří především ženy, absolventi škol bez praxe, lidé v předdůchodovém věku a handicapovaní.

Nezaměstnanou je podle metodiky Mezinárodní organizace práce osoba starší 15 let, která práci nemá, ale aktivně ji hledá, nebo je připravena k nástupu do práce do 14 dnů. Zaměstnaní a nezaměstnaní lidé se považují za ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Neaktivními jsou studenti, lidé v domácnosti, důchodci, nebo ti, kdo práci nehledají⁸⁹.

Nezaměstnanost se měří pomocí ukazatele míry nezaměstnanosti:

$$u = \frac{U}{L} \times 100 (\%)$$

kde:

- u = míra nezaměstnanosti
- U = počet nezaměstnaných
- L = počet pracovních sil.

⁸⁹ Wildmannová Mirka: Sociální politika, Distanční studijní opora. Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta 2005. Str. 115

Obecná ekonomická teorie rozlišuje tyto typy nezaměstnanosti⁹⁰:

- **frikční** – tento typ nezaměstnanosti má přechodný charakter, protože se sem řadí lidé, kteří svou práci opustili, aby si našli jinou, lepší. Než si takovou práci najde, je nezaměstnan. Jedná se tedy o nezaměstnanost dočasnou a dobrovolnou;
- **strukturální** – souvisí s nesouladem mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, kdy nezaměstnaný nemůže najít práci ve svém oboru. Takovým nesouladem je např. uzavření dolu - propuštěným horníkům pak může pomoci rekvalifikace;
- **cyklická** – ovlivňuje ji hospodářský cyklus, pokud je ekonomika v recesi, je zaměstnáno méně lidí a nezaměstnanost roste všude.
- **sezónní** – tento typ se někdy považuje za část frikční nebo strukturální zaměstnanosti; souvisí s ročním obdobím, kdy např. v zimě nefungují nekrytá koupaliště, a v létě zase nejsou v provozu lyžařské vleky.

Jiné členění rozlišuje nezaměstnanost:

- **dobrovolnou** – dobrovolně nezaměstnanou osobou je osoba, která dobrovolně setrvává bez zaměstnání a nepřijímá nabízenou mzdu. Do statistik nezaměstnaných se nezahrnuje;
- **nedobrovolnou** – vzniká v důsledku situace, kdy je více pracovních sil než pracovních míst⁹¹.

Nezaměstnanost se všeobecně považuje za negativní jev, z pohledu ekonomiky je ale určitá nezaměstnanost nutností. Vzniká totiž jako důsledek vzniku, zániku a omezování či podpory některých výrobních a činností, je spojena s mobilitou pracovní síly⁹². Takováto nezaměstnanost, kdy se část lidí rekvalifikuje, hledá si nové a lepší pracovní místo apod., není zlem, nýbrž předpokladem rozvíjející se ekonomiky. Ani taková nezaměstnanost ale nesmí překročit určitou mez, aby byla považována za přirozený a žádoucí efekt. V této souvislosti byl zaveden pojem tzv. „*přirozené míry nezaměstnanosti*“, při níž jsou jednotlivé segmenty trhu práce v rovnováze. Její výše je pro každou ekonomiku jiná, závisí na řadě faktorů (např. na adaptabilitě pracovníků). Do přirozené míry nezaměstnanosti se nezahrnuje cyklický typ.

⁹⁰ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 292 – Krebs neuvádí sezónní typ

⁹¹ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 292

⁹² Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 293

7.2 Důsledky nezaměstnanosti

I přes výše uvedené převažují negativní důsledky nezaměstnanosti. Závažným problémem je nezaměstnanost v okamžiku, kdy neustále roste a ve společnosti je velký počet lidí bez práce. Doba mezi opuštěním předchozí práce a nastoupením do nové se prodlužuje a člověk se cítí méněcenným, straní se společnosti, ve které jsou lidé zaměstnaní a v neposlední řadě musí řešit velký problém s příjmem. Také se stává, že si lidé zvyknou na příjem sociálních dávek a rezignují na hledání práce, zvláště v případech, kdy by se jim nová práce nevyplatila (rozdíl mezi přijatou dávkou a mzdou není tak velký, aby nezaměstnané donutil jít do práce). A pokud je nezaměstnaných až příliš, není to jen problém jednotlivců, nýbrž i celé společnosti.

7.2.1 Ekonomické důsledky nezaměstnanosti

Ekonomické důsledky nezaměstnanosti jsou spojeny s tím, že ekonomika nevyrobí tolik produkce, kolik je schopna vyrábět⁹³. Tato ztráta je zapříčiněna skutečností, že nezaměstnaní se nepodílejí na výrobě statků a služeb, proto je velký rozdíl mezi skutečnou a potenciální produkcí.

Dalším důsledkem nezaměstnanosti je fakt, že nezaměstnaní neodvádí daně z příjmů, což je velký zdroj státní rozpočtu. Na druhé straně stát musí vydávat velké sumy peněz na politiku zaměstnanosti, na vytváření a podporu nových pracovních příležitostí apod.

Dochází také ke znehodnocování získaného vzdělání a ke snižování hodnoty lidské práce.

Nezaměstnanost přináší ve většině případů snížení životní úrovně, ať už jednotlivce nebo celé jeho rodiny. Nejcitelněji k tomu dochází v situaci, kdy o práci přijde jeden z živitelů rodiny. Pokud ale člověk nesplní zákonné podmínky pro nárok na podporu v nezaměstnanosti, nedostává tyto dávky vůbec a žije na hranici životního minima, ne-li pod ní.

7.2.2 Sociální důsledky nezaměstnanosti

Práce je pro člověka důležitou součástí jeho života. Představuje základní zdroj příjmů, ze kterého si může dopřát důstojný život. Pokud ale takový zdroj příjmů ztratí, může docházet k depresím, které se později projeví na jeho duševním i fyzickém zdraví. Takto deprivovaný

⁹³ Krebs V. a kol.: Sociální politika. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007. Str. 294

člověk často neví, jak dál a pokud kolem sebe nemá nikoho, kdo by mu pomohl, může dojít k nejhoršímu – vezme si život.

7.3 Politika zaměstnanosti

„Politika zaměstnanosti je definována jako činnosti, směřující k dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, produktivnímu využití zdrojů pracovních sil a k zabezpečení práva občanů na zaměstnání“⁹⁴. Právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu ukotvuje Listina základních práv a svobod ve svém článku 26 odst. 1. Dále v odst. 3 je stanoveno, že „každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje...“. Právo na zaměstnání bez ohledu na rasu, pohlaví, jazyk, barvu pleti, náboženství atd. je jedním ze základních práv občana.

Politika zaměstnanosti se neustále vytváří, i v důsledku přijatých opatření z EU. Ve vyspělých zemích zastává nezastupitelnou roli. Politika zaměstnanosti se člení na pasivní a aktivní politiku zaměstnanosti.

Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti je „souhrn opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti“⁹⁵, zabezpečuje je Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad práce, případně další subjekty (zaměstnavatelé, odborové organizace). Aktivní politika zaměstnanosti je zaměřena na podporu aktivního chování pracovníka, zahrnuje různé poradenské programy, zprostředkovatelské služby, rekvalifikaci, podporu pro vytváření nových pracovních míst atd. Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, jimiž se působí na nezaměstnané, aby řešili svou nepříznivou situaci sami a aktivně, jsou efektivnější než nástroje politiky pasivní. Aktivní politika zaměstnanosti je finančně podporována z prostředků Evropského sociálního fondu.

Pasivní politika zaměstnanosti

Nástroje pasivní politiky zaměstnanosti jsou zaměřené na zabezpečení nezaměstnaných. Dávky a podpory v nezaměstnanosti mají pomoci řešit situaci spojenou se ztrátou příjmu a umožnit nalezení nového pracovního místa.

⁹⁴ Kotýnková, M., Němec, O.: Lidské zdroje na trhu práce. Havlíčkův Brod, Professional publishing 2003. Str. 131

⁹⁵ §104 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

7.3.1 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Podle §2 odst. 3 zákona o zaměstnanosti vykonávají státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti ČR Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad práce. Ministerstvo práce a sociálních věcí usměrňuje a kontroluje výkon státní správy a dodržování zákonnosti při zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, jak stanovil §6 odst. 1 zákona o zaměstnanosti. Dále zpracovává celostátní koncepce a programy státní politiky zaměstnanosti, řeší stěžejní otázky na trhu práce, zabezpečuje správu a poskytování prostředků na zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, zabezpečuje rozvíjení mezinárodních vztahů a spolupráce, vede centrální evidenci zájemců a uchazečů o zaměstnání, osob se zdravotním postižením, cizinců, volných pracovních míst apod.

7.3.2 Úřady práce

Úřady práce jsou samostatné subjekty, které realizují státní politiku zaměstnanosti v daném území. Právním podkladem pro vznik úřadů práce bylo zákonné opatření předsednictva České národní rady č. **306/1990 Sb., o zřízení úřadů práce**. Díky tomuto zákonu přešla působnost v oblasti zaměstnanosti z okresních národních výborů na úřady práce. Koncem listopadu 1990 již existovalo 76 úřadů práce ve všech okresech ČR a v hlavním městě Praze. Poté, co vznikl nový okres Jeseník, zahájil zde roku 1996 svou činnost nově zřízený úřad práce, a tím se ustálil počet úřadů práce na čísle 77. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti vymezuje působnost a činnost úřadů práce (viz níže).

Po dvaceti letech existence úřadů práce došlo k reorganizaci systému. Úřad práce České republiky byl vytvořen zákonem č. **73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR a o změně souvisejících zákonů**. Tento zákon také stanovuje jeho nové organizační členění a úkoly. V Úřadu práce ČR působí dle §2 odst. 1 generální ředitelství a krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu. Krajské pobočky, které zajišťují především nástroje aktivní politiky, se dále člení na kontaktní pracoviště, jež zajišťují oblast zprostředkování práce a státní sociální podporu⁹⁶. V čele Úřadu práce ČR stojí generální ředitel, v čele krajské pobočky ředitel. Nadřízeným správním úřadem Úřadu práce ČR je Ministerstvo práce a sociálních věcí.

⁹⁶ http://www.mpsv.cz/files/clanky/11592/pusobnost_UP.pdf

Funkce úřadů práce podle zákona o zaměstnanosti

Úřad práce poskytuje všem občanům **informační a poradenské služby** o pracovních příležitostech, jedná se zejména o:

- volná pracovní místa v ČR a v zemích EU,
- situaci na trhu práce v ČR a v zemích EU,
- podmínky zaměstnávání v zahraničí,
- možnosti dalšího vzdělávání.

Osobám se zdravotním postižením zabezpečuje dle §8 písm. j) zákona o zaměstnanosti pracovní rehabilitaci prostřednictvím pracovně rehabilitačního střediska. Pracovní rehabilitací se dle §69 odst. 2 zákona o zaměstnanosti rozumí „*souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečují krajské pobočky Úřadu práce a hradí náklady s ní spojené*“. Dále může poskytnout příspěvek zaměstnavateli na vytvoření a provoz chráněného pracovního místa.

Uchazečům o zaměstnání poskytuje úřad práce služby spočívající v **bezplatném zprostředkování zaměstnání**, vyplácí podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci.

Cizincům uděluje úřad práce povolení k zaměstnání v České republice, které může i odejmout.

Úřady práce spolupracují na tvorbě nových pracovních míst. Dále **vedou evidenci uchazečů a zájemců o zaměstnání** a rozhodují o vyřazení uchazečů z této evidence. Pro úplnost zde uvedu rozdíl mezi uchazečem a zájemcem o zaměstnání. Uchazečem o zaměstnání je dle §24 zákona o zaměstnanosti „*fyzická osoba, která osobně požádá o zprostředkování vhodného zaměstnání krajskou pobočkou Úřadu práce, v jejímž územním obvodu má bydliště, a při splnění zákonem stanovených podmínek je krajskou pobočkou Úřadu práce zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání*“. Dále takováto osoba nesmí být v pracovněprávním vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost, ani další konkrétní profese uvedené v §25 zákona o zaměstnanosti (soudce, poslanec, senátor, prezident, člen vlády, veřejný ochránce práv atd.). Na druhé straně zájemcem o zaměstnání je osoba, která zaměstnání má, ale zažádala o zprostředkování jiného zaměstnání.

Úřady práce zpracovávají koncepci vývoje zaměstnanosti ve svém obvodu, rozbory a výhledy, sledují a vyhodnocují situaci na trhu práce a přijímají opatření na ovlivnění poptávky a nabídky práce.

Zprostředkování zaměstnání

Zprostředkováním zaměstnání se dle §14 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti rozumí:

- a) vyhledání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly,*
- b) zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která přiděluje a dohlíží na její provedení,*
- c) poradenská a informační činnost v oblasti pracovních příležitosti.*

Zaměstnání zprostředkovávají krajské pobočky Úřadu práce a právnické nebo fyzické osoby, pokud mají povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání (agentury práce). Přičemž zprostředkování zaměstnání podle §14 odst. 1 písm. a) a c) mohou provádět jen krajské pobočky Úřadu práce, ale na základě dohody s Úřadem práce takovou činnost mohou vykonávat i agentury práce⁹⁷. Činnost uvedenou v §14 odst. 1 písm. b) mohou provádět agentury práce.

Krajské pobočky Úřadu práce zprostředkovávají zaměstnání v celé České republice, mohou ale zprostředkovávat zaměstnání i z území ČR do zahraničí a naopak, pokud tak stanoví vyhlášená a ratifikovaná mezinárodní smlouva.

⁹⁷ §14 odst. 6 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

8 SBLIŽOVÁNÍ PRÁVA ČR S PRÁVEM EU V OBLASTI ZAMĚSTNANOSTI

V závěrečné kapitole mé bakalářské práce se budu věnovat agenturnímu zaměstnávání, jeho vzniku a vývoji, který byl ovlivněn právem Evropské unie. Agenturní zaměstnávání bylo u nás uzákoněno až v roce 2004 po vzoru jiných evropských států, ale zprostředkování zaměstnání jako takové u nás existovalo již dříve. Hlavním důvodem nové právní úpravy této oblasti bylo přizpůsobení se zvyklostem ve státech Evropské unie.

8.1 Agenturní zaměstnávání na mezinárodním poli

Jelikož je Česká republika součástí mezinárodního společenství, podíváme se nejprve na roli organizací, jež přesahují působnost naší republiky. Jedná se především o Mezinárodní organizaci práce a Evropskou unii. Cílem této kapitoly je hlavně vliv EU na právní úpravu ČR, takže Mezinárodní organizaci práce a její činnosti budu věnovat jen pár řádků.

8.1.1 Mezinárodní organizace práce

Mezinárodní organizace práce (MOP) usiluje o prosazování sociální spravedlnosti, lidských a pracovních práv. Byla založena roku 1919 ve Versailles a v roce 1946 byla přijata do OSN jako jedna z prvních specializovaných organizací OSN. MOP formuluje mezinárodní přístupy a programy na zlepšení pracovních a životních podmínek, vytváří mezinárodně uznávané pracovní standardy a organizuje vědecké a vzdělávací programy⁹⁸. Pro MOP je charakteristické, že zástupci zaměstnanců a zaměstnavatelů mají stejné postavení jako zástupci států, co se týče formulace politik a programů. Za zmínku stojí fakt, že tato organizace sídlící v Ženevě obdržela v roce 1969 Nobelovu cenu míru.

⁹⁸ <http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=116>

Úmluva č. 181 Mezinárodní organizace práce

Úmluva č. 181 o soukromých agenturách práce byla přijata v roce 1991. Česká republika tuto úmluvu ratifikovala 9. 10. 2000. Článek 1 této Úmluvy definuje soukromou agenturu práce jako „*jakoukoliv fyzickou nebo právníckou osobu, nezávislou na veřejných orgánech, která poskytuje jednu nebo více z následujících služeb trhu práce:*

- a) služby pro sblížení nabídek a žádostí o zaměstnání, aniž by se soukromá agentura práce stala stranou pracovního poměru, který by z nich mohl vzniknout;*
- b) služby spočívající v zaměstnávání pracovníků s cílem je dát k dispozici třetí straně, kterou může být fyzická nebo právnícká osoba (která se dále bude nazývat „uživatelský podnik“), jež stanoví jejich úkoly a dohlíží nad jejich provedením;*
- c) jiné služby vztahující se k hledání zaměstnání, stanovené kompetentním orgánem po konzultaci s nejreprezentativnějšími organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků, jako například poskytování informací, které nejsou určeny ke sblížení specifických nabídek a žádostí o zaměstnání.“*

Podle článku 3 Úmluvy bude právní postavení soukromých agentur práce stanoveno v souladu s národními právními předpisy a praxí a po konzultaci s nejreprezentativnějšími organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků.

Článek 11 zavazuje členské státy, aby přijaly potřebná opatření k tomu, aby zajistily odpovídající ochranu pracovníků zaměstnávaných soukromými agenturami práce, pokud jde o svobodu sdružování, kolektivní vyjednávání, minimální mzdy, pracovní dobu a jiné podmínky, dávky podle zákonných systémů sociálního zabezpečení apod.

8.1.2 Evropská unie

Pracovní právo bylo do Evropského společenství přijato až Jednotným evropským aktem z roku 1987. V jeho článku 21 je stanoveno, že „*členské státy usilují o zlepšování zejména pracovního prostředí a o ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků a stanoví si za cíl harmonizaci podmínek v této oblasti při zachování dosažených zlepšení.“*

Dále tuto oblast opravovala např. *směrnice č. 94/45/ES o zřízení Evropské rady zaměstnanců nebo vytvoření postupu pro informování zaměstnanců a projednání se zaměstnanci v podnicích působících na území Společenství a skupinách podniků působících na území Společenství.* Tato směrnice byla do našeho právního řádu implementována prostřednictvím zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

V Amsterodamské smlouvě z roku 1997 se již objevila kapitola o zaměstnanosti. Agenturní zaměstnávání lze v právu EU zařadit do oblasti volného pohybu služeb a pracovníků, což je jedna ze základních svobod realizovaných uvnitř trhu EU. Aby tato svoboda mohla být plně realizována, přijímá EU směrnice a nařízení, které upravují oblast volného pohybu služeb. Patří sem např. *směrnice č. 91/383 kterou se doplňují opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zaměstnanců v pracovním poměru na dobu určitou nebo v dočasném pracovním poměru*, dále *směrnice č. 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb* či *směrnice č. 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu*.

Směrnice č. 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb

Tato směrnice má zásadní význam pro českou právní úpravu po vstupu do EU. Směrnice byla přijata v prosinci roku 1996. Působnost směrnice je stanovena v článku 1, kde se píše, že „*tato směrnice se vztahuje na podniky usazené v některém členském státě, které vysílají v rámci nadnárodního poskytování služeb... pracovníky na území jiného členského státu.*“ Dalo by se tedy říci, že směrnice je zaměřena na agentury práce, jež vysílají zaměstnance do jiného členského státu, ale některá ustanovení se jistě dají použít i v případě, že agentura vysílá zaměstnance k uživateli v rámci jednoho státu.

Členské státy musí dle článku 3 zajistit, aby pracovníkům byly zaručeny pracovní podmínky týkající se maximální délky pracovní doby a minimální doby odpočinku, minimální délky dovolené, minimální mzdy, ochrany zdraví a bezpečnosti při práci, rovného zacházení pro muže a ženy atd.

Další článek upravuje spolupráci v oblasti informací, kdy členské státy mají určit jedno nebo více kontaktních míst nebo více příslušných vnitrostátních orgánů, které budou odpovídat na žádosti o informace o nadnárodním poskytování pracovníků. Dále je třeba zajistit všeobecný přístup k informacím o pracovních podmínkách uvedených v článku 3.

8.2 Vznik agenturního zaměstnávání v České republice

Platná česká právní úprava musí být v souladu s mezinárodním a komunitárním právem, tedy i s výše uvedenými prameny. Agenturní zaměstnávání je v našem právním řádu poměrně nový pojem. K jeho vzniku vedl dynamicky se rozvíjející trh a tržní vztahy, rostoucí poptávka

po flexibilní pracovní síle a také povinnost dostát závazkům vůči mezinárodním institucím a úmluvám, ke kterým jsme se zavázali.

Agenturní zaměstnávání je zvláštní druh závislé činnosti, který spočívá v pronájmu pracovní síly. Agenturní zaměstnávání je specifické tím, že zde vzniká trojúhelník právních vztahů mezi agenturou práce, dočasně přiděleným pracovníkem a uživatelem. Zaměstnanci agentury práce jsou v pracovněprávním vztahu s agenturou práce, jsou ale přiděleni k jiné společnosti, aby zde po přechodnou dobu pracovali. Tato forma zaměstnávání umožňuje pružně reagovat na nastalé situaci ve společnostech po celém území EU (např. umožňuje nahradit nepřítomné zaměstnance).

Jak již bylo řečeno výše, zprostředkování zaměstnání u nás existovalo již před rokem 2004, a to v **zákoně č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti**. Tento zákon v §4 odst. 1 stanovil, že *„zprostředkováním zaměstnání se rozumí činnost zaměřená na vyhledávání vhodného zaměstnání pro občana, který se o práci uchází. Součástí zprostředkování zaměstnání je též činnost informační a poradenská.“* V souladu s odstavcem 2 a 3 byla **zaměstnání zprostředkovávána bezplatně** prostřednictvím příslušných územních státních orgánů práce, do jejichž působnosti tato činnost patřila. Fyzické a právnické osoby mohly zprostředkovávat zaměstnání jen na základě povolení, jež vydávalo Ministerstvo práce a sociálních věcí⁹⁹.

Starý zákoník práce č. 65/1965 Sb., který byl účinný do roku 2006, v sobě obsahoval institut tzv. dočasného zapůjčování vlastních zaměstnanců jiným zaměstnavatelům. Tato úprava byla zrušena novelou č. 436/2004 Sb., která přinesla §38a a §38b o agenturním zaměstnávání.

Velký zlom v oblasti agenturního zaměstnávání přinesl rok 2004, kdy se Česká republika stala členem Evropské unie. Ke vstupu do EU byla třeba změna zákonů, aby náš právní řád nebyl v rozporu s právem Evropské unie. Vláda navrhla zavedení agenturního zaměstnávání do našeho právního řádu zejména z důvodu, že naše úprava byla v rozporu jak s Úmluvou MOP č. 181, tak i s připravovanou směrnicí EU o agenturním zaměstnávání (viz dále). Institut agenturního zaměstnávání zavedl do našeho právního řádu zákon **č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**, kde je mu věnována Hlava IV: Zprostředkování zaměstnání agenturami práce.

Jak již bylo řečeno výše, §14 odst. 1 zákona o zaměstnanosti stanovil, že *„zprostředkováním zaměstnání se rozumí:*

a) vyhledání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly,

⁹⁹ §11 písm. k) zákona č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti

b) zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení,

c) poradenská a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí.“

Zprostředkováním zaměstnání agenturou práce se rozumí „uzavření pracovního poměru nebo dohody o pracovní činnosti mezi fyzickou osobou a agenturou práce za účelem výkonu práce u uživatele. Agentura práce může svého zaměstnance dočasně přidělit k výkonu práce pro uživatele jen na základě písemné dohody o dočasném přidělení zaměstnance uzavřené s uživatelem...“¹⁰⁰ Tato písemná dohoda se uzavírá podle §38a odst. 2 zákoníku práce. Z výše uvedeného je zřejmé, že vztahy mezi agenturou práce a zaměstnancem a mezi agenturou práce a uživatelem jsou upraveny smlouvou nebo dohodou, jsou tedy smluvní. Naopak vztah mezi uživatelem a dočasně přiděleným zaměstnancem agentury práce není smluvní (nedošlo mezi nimi k uzavření žádné dohody či smlouvy), ale je vymezený zákonem a dohodami, které byly uzavřeny v rámci vztahů smluvních. Dle §309 odst. 1 zákoníku práce ukládá uživatel zaměstnanci agentury práce pracovní úkoly, organizuje, řídí a kontroluje jeho práci, vytváří příznivé pracovní podmínky a zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

Zprostředkovávat zaměstnání může od roku 2004 jakákoliv právnická či fyzická osoba, pokud splní **zákonem stanovené podmínky** - dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, odborná způsobilost a bydliště na území ČR. Za odborně způsobilou se dle §60 odst. 8 považuje fyzická osoba s ukončeným vysokoškolským vzděláním a nejméně dvouletou odbornou praxí v oblasti zprostředkování zaměstnání nebo v oboru, pro který má být zprostředkování zaměstnání povoleno, anebo fyzická osoba která má střední vzdělání s maturitní zkouškou, vyšší odborné vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání v konzervatoři a nejméně pětiletou odbornou praxí. **Povolení ke zprostředkovávání zaměstnání** uděluje generální ředitelství Úřadu práce. Zákon upravuje v §61 náležitosti, které musí právnická i fyzická osoba uvést v žádosti o povolení ke zprostředkování zaměstnání. Povolení ke zprostředkování zaměstnání se vydává maximálně na 3 roky. Výjimkou je povolení ke zprostředkování zaměstnání podle §14 odst. 1 písm. a) a c), které se vydává na dobu neurčitou. Povolení, které je vydáno na dobu určitou, lze vydat opakovaně (§62 odst. 3 zákona o zaměstnanosti).

Agentury práce mohou podle §58 odst. 1 provádět zprostředkovatelskou činnost na území ČR, z území ČR do zahraničí a naopak (tato problematika je upravena v již zmíněné směrnici č. 96/71/ES). Svou činnost mohou agentury práce provádět **bezplatně nebo za úhradu**,

¹⁰⁰ §66 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

včetně úhrady, při které je dosahován zisk. Při zprostředkování zaměstnání za úhradu nemůže být od fyzické osoby, které je zaměstnání zprostředkováno, požadována úhrada (§58 odst. 2 zákona o zaměstnanosti). Toto ustanovení je v souladu s článkem 7 odst. 1 Úmluvy MOP č. 181 o soukromých agenturách práce, který stanovil, že „*soukromé agentury práce nebudou pracovníkům účtovat přímo nebo nepřímo, zcela nebo zčásti, žádné poplatky nebo náklady*“. Další odstavec sice připouští, že státy mohou povolit výjimku z odst. 1 (např. pro zaměstnávání určitých kategorií pracovníků, či pro určitý typ služeb poskytovaných agenturami), ale Česká republika ji nepřipouští. Agentury práce činné v České republice mohou tedy požadovat úhradu pouze od firem, které hledají pracovní sílu. Pokud by agentura práce požadovala úhradu po fyzické osobě, které zaměstnání zprostředkovala, naplnila by se tak skutková podstata správního deliktu podle §140 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti, za což by agentuře hrozila **pokuta až do výše 2 000 000 Kč** a podle §63 odst. 2 písm. c) by generální ředitelství Úřadu práce mohlo **odejmout povolení ke zprostředkování zaměstnání**.

Agentury práce mohou zprostředkovávat zaměstnání občanům ČR a zemí EU. Pokud zaměstnávají cizince, kteří nejsou občany členských států EU, musí mít tyto osoby platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu na území ČR, nebo musí být držitelem zelené či modré karty. Povolení k zaměstnání vydává Úřad práce ČR.

Oblast zprostředkovávání zaměstnání upravuje též **zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce** ve své Hlavě V: Agenturní zaměstnávání. V §307a je stanoveno, že „*za závislou práci¹⁰¹ se považují také případy, kdy zaměstnavatel na základě povolení podle zvláštního právního předpisu (dále jen „agentura práce“) dočasně přiděluje svého zaměstnance k výkonu práce k jinému zaměstnavateli na základě ujednání v pracovní smlouvě nebo dohodě o pracovní činnosti, kterým se agentura práce zaváže zajistit svému zaměstnanci dočasný výkon práce podle pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti u uživatele a zaměstnanec se zaváže tuto práci konat podle pokynů uživatele a na základě dohody o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce, uzavřené mezi agenturou práce a uživatelem.*“

Jednou ze zásadních podmínek agenturního zaměstnávání je, že agentura práce a uživatel musí zabezpečit, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance. Pokud by tyto podmínky byly horší, agentura práce je povinna zajistit **rovné zacházení**.

¹⁰¹ §2 odst. 1 Zákoníku práce: Závislá práce je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.

Agentura práce musí svému zaměstnanci vyplácet mzdu. Pro případ svého úpadku je povinna sjednat **pojištění záruky**, na jehož základě vzniká dočasně přidělenému zaměstnanci právo na plnění v případě, kdy mu agentura z důvodu svého úpadku nevyplatila mzdu (§58a odst. 1 zákona o zaměstnanosti). Pojištění musí být ve výši zajišťující výplatu mzdy nejméně do výše trojnásobku průměrného měsíčního čistého výdělku všech zaměstnanců agentury práce.

8.3 Kontrola agentur práce

Kontrolu agentur práce vykonávají od roku 2005 úřady práce a inspekce práce. V tomto roce totiž byl zákonem č. 251/2005 Sb., o inspekci práce zřízen **Státní úřad inspekce práce** a oblastní inspektoráty práce. Úřad sídlí v Opavě a je řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí. Působnost a příslušnost úřadu a inspektorátu upravuje §3 odst. 1 tohoto zákona, který stanovil, že: „*Úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících z*

a) právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců... práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy nebo platy a náhradě výdajů zaměstnancům,

b) právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku,

c) právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,

d) právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví...,

e) právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců...,

f) právních předpisů upravujících výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dětmi,

g) právního předpisu, který stanoví povinnost uskutečnit veřejnou výzvu nebo výběrové řízení na obsazení místa úředníka ... samosprávného celku....“

Každý zaměstnavatel, tedy i agentura práce, je povinen podrobit se kontrole, vytvořit podmínky k výkonu kontroly a poskytnout součinnost kontrolorovi. Inspektor je dle §7 odst. 1 zákona o inspekci práce oprávněn vstupovat bezplatně do objektů, zařízení a výrobních prostorů kontrolovaných osob, požadovat poskytnutí pravdivých a úplných informací, ověřovat totožnost fyzických osob, pořizovat si kopie dokladů, nařídít zachování místa úrazového děje v původním stavu až do skončení šetření, ukládat opatření k odstranění

nedostatků, ukládat fyzické osobě jménem inspekce práce pořádkovou pokutu atd. Následující §8 stanovuje povinnosti inspektora, a to povinnost prokázat se svým průkazem, chránit práva kontrolované osoby, zjistit skutečný stav a doložit kontrolní šetření, pořádku o výsledku kontroly protokol a seznámit s ním kontrolovanou osobu atd. Zákon o inspekci práce v části čtvrté upravuje přestupky a správní delikty právnických osob.

Úřady práce kontrolují dodržování právních předpisů o zaměstnanosti. Jedná se zejména o skutečnost, zda agentury práce zprostředkovávají zaměstnání na základě platného povolení a v souladu s ním.

8.4 Portál Ministerstva práce a sociálních věcí

Na portálu Ministerstva práce a sociálních věcí, v sekci Úřadu práce ČR, se nachází centrální evidence agentur práce činných na území České republiky, kterých je podle čísel zde uvedených 1 478 (stav ke dni 10. 3. 2013). Můžeme zde nalézt i informace o zaměření agentur, kontakt, doby platnosti jejich povolení, zda daná agentura zprostředkovává zaměstnání jen na území ČR, do zahraničí či ze zahraničí. Nicméně já jsem se přesvědčila, že tento portál není aktuální. Oslovila jsem 14 agentur činných v Karlovarském kraji a 4 z nich takovouto činnost nevykonává. Dostalo se mi odpovědi, že agentura *Geron družstvo, IČ 28228545* je v insolventci, další agentura *CENTRUM PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ Karlovarského kraje, IČ 26594307* už vlastně ani není agenturou, protože tuto činnost přestala vykonávat. Agentura *Ihro Transport & Logistik s.r.o., IČ 26352931* zprostředkovává zaměstnání jen mezi mateřskou firmou v SRN a její českou pobočkou. A z „agentury“ *AUTOJOB s.r.o., IČ 27891011* mi odpověděli, že agenturní zaměstnávání neprovádí. Jenže všechny tyto agentury jsou uvedené v evidenci, některé mají povolení uděleno neomezeně (např. *AUTOJOB*), jiným vyprší v roce 2015 (*CENTRUM PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ Karlovarského kraje*). Kde se tedy mají občané dozvědět platné informace?

8.5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/104/ES o agenturním zaměstnávání

V listopadu 2008 přijal Evropský parlament a Rada EU směrnici o agenturním zaměstnávání, která se dle článku 1 odst. 1 vztahuje na „zaměstnance, kteří mají pracovní smlouvu nebo jsou v pracovněprávním vztahu s agenturou práce, a kteří jsou přidělení uživatelům, aby pod jejich dohledem a vedením po přechodnou dobu pracovali.“

„Cílem směrnice je zabezpečit ochranu zaměstnanců agentur práce a zlepšit kvalitu agenturního zaměstnávání tím, že se zajistí uplatňování zásady rovného zacházení na zaměstnance agentur práce a že se agentury práce uznají za zaměstnavatele.“¹⁰²

Kapitola II upravuje pracovní podmínky a podmínky zaměstnávání. Ty musejí být po dobu trvání přidělení zaměstnanců agentur k uživateli přinejmenším stejné jako podmínky, jež by se na tyto zaměstnance vztahovaly, pokud by je tento uživatel zaměstnal přímo na stejném pracovním místě. Je zde zmíněna ochrana těhotných a kojících žen, dětí a mladistvých, stanovena zásada rovného zacházení s ženami a muži a zákaz jakékoli diskriminace.

Článek 11 stanovil, že členské státy musí nejpozději do 5. prosince 2011 přijmout a zveřejnit právní předpisy, které jsou nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí. Česká republika už tou dobou měla platnou právní úpravu týkající se agenturního zaměstnávání. I přesto je ale tato směrnice pro Českou republiku závazná, a to tak, že v našem právním řádu nesmí být práva zaměstnancům agentur práce přiznána v menším rozsahu, než jak je tomu v případě směrnice, která stanovuje minimální požadavky. Pokud ale některý členský stát přiznává práva v širším rozsahu, není takováto směrnice důvodem pro to, aby novou právní úpravou tato přiznaná práva zúžil.

¹⁰² Čl. 2 směrnice 2008/104/ES

9 ZÁVĚR

Vzhledem k tomu, že se sociální politika orientuje na člověka, na jeho životní podmínky, vývoj osobnosti a jeho nezadatelná práva a svobody, zastává tato oblast důležité místo mezi prioritami právního státu. A dá se očekávat, že ochrana sociálních jistot se bude nadále prohlubovat. V každém státě se sociální politika vyvíjela jinak a je různě vyspělá. Proto nemůže Evropská unie harmonizovat sociální politiky všech členských států a vytvořit jednu, která by se dala uplatnit na celém území EU. Jejím úkolem je tedy určit směr, stanovit primární cíle a ideje, které musí dodržovat každý členský stát. Jedině tak se mohou realizovat základní svobody v rámci vnitřního trhu, jimiž jsou volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob.

Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, nezaměstnanost je velkým problémem téměř ve všech státech. U nás se opět objevila po roce 1989, kdy bylo zavedeno tržní hospodářství. V dřívější centrálně plánované ekonomice nezaměstnanost neexistovala, každý schopný jedinec musel pracovat. Příčiny nezaměstnanosti jsou různé, ovlivňuje je konkrétní situace na trhu práce, stav hospodářství i účinnost politiky zaměstnanosti. Státy musí nezaměstnanost řešit, protože jakmile přesáhne určitou hranici, stává se nežádoucím jevem. Tou hranicí je přirozená míra nezaměstnanosti, která v každém státě představuje jiné procento. Tato nezaměstnanost je žádoucí k potřebnému rozvoji ekonomiky – lidé si hledají lepší pracovní místa, podstupují rekvalifikaci, stěhují se. Ale ne vždy se jí podaří udržet v žádoucích mezích, a poté nezaměstnanost negativně ovlivňuje jak ekonomiku, tak společnost.

Největší roli v řešení nezaměstnanosti u nás hrají úřady práce, které bezplatně zprostředkovávají zaměstnání, poskytují informace o volných místech a stavu na trhu práce, rekvalifikaci apod. Další novější možností, jak zprostředkovat zaměstnání, je agenturní zaměstnávání. Toto specifikum do našeho pracovního práva přinesl až zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Tímto jsme vyhověli závazkům vyplývajícím z práva EU a z úmluvy č. 181 Mezinárodní organizace práce. Agenturní zaměstnávání je v rámci EU zařazeno do volného pohybu služeb. Právo EU i Úmluva č. 181 se hlavně zaměřuje na ochranu zaměstnanců. Evropská unie ponechala možnost, aby si členské státy stanovily určité výjimky v oblasti agenturního zaměstnávání – např. mohou stanovit, že agentury práce mohou požadovat úhradu za zprostředkování zaměstnání od určitých skupin zaměstnanců. Česká republika takovou výjimku nepovolila, takže agentury práce v ČR nemohou požadovat po svých zaměstnancích úhradu za zprostředkování zaměstnání. Opatření, jimiž je agenturám dána možnost požadovat úhradu za zprostředkování zaměstnání od určitých skupin zaměstnanců,

mohou zpomalit nebo dokonce i zastavit vývoj volného pohybu služeb na vnitřním trhu Evropské unie, kam se řadí agenturní zaměstnávání.

Agenturní zaměstnávání umožňuje zaměstnavatelům pružně reagovat na nastalou situaci, kdy jim dočasně chybí určitý zaměstnanec, nastalo u nich období vyšší spotřeby nebo je pro ně nevýhodné, aby si pracovníky hledali sami. Agenturní zaměstnávání upravuje zákon o zaměstnanosti a zákoník práce. Agentury musí získat povolení od generálního ředitelství Úřadu práce ČR, jsou tedy kontrolovány ze strany státu, což dává občanům důvěru v tento stále ještě mladý institut. Nadále je zprostředkování zaměstnání prostřednictvím agentury upraveno uzavřením pracovního poměru nebo dohody o pracovní činnosti mezi zaměstnancem a agenturou. Agentura musí písemně uzavřít dohodu o dočasném přidělení zaměstnance s uživatelem. Zaměstnanec by tedy měl znát plně svá práva a povinnosti, ale dle mého názoru je právní úprava nedostatečná a značně nepřehledná. Zaměstnanci nezbývá nic jiného, než plně důvěřovat agentuře, že mu nezatajila žádné důležité informace. Nemusí si být zcela jist, čeho všeho se může domáhat. I zde platí zásada, že „neznalost zákona neomlouvá“. Já se ale domnívám, že by bylo mnohem lepším řešením, kdyby zákonodárce vytvořil ucelený právní předpis, který by se zabýval agenturním zaměstnáváním jako celkem, kde by byla úprava práv a povinností všech stran vztahu a také odkazy na jiné důležité zákony, například zákoník práce či zákon o zaměstnanosti.

10 RÉSUMÉ

The Social Politics is oriented to man, his living conditions, progress of his personality and to his rights and freedoms. That is why social politics stands on the highest positions in the society. And we can expect that need of social sureness will be stronger and stronger.

The Social politics is differently developed in every country. Because of that the European Union cannot harmonize social politics of every membership state. The European Union also cannot create new social politics which would be applied by all states on the European continent. The role of the EU is to determine the course, set the primary goals and ideas, which every one of the membership states must follow. Only by this way the basic freedoms inside the home trade of the EU can be realised. These basic freedoms are the free movement of goods, services, capital and persons.

Unemployment is a very big problem in almost every country. Unemployment didn't exist in the Czech Republic until the year of 1989 when the changeover to a market economy started. Unemployment is caused by many ways. It is influenced by the specific situation in the labour market, by the economy condition and also by the politics of employment. States have to deal with unemployment, because it is an undesirable effect when the numbers of unemployed rise.

Employment offices in the Czech Republic play the biggest role in the dealing with unemployment. These offices mediate jobs for free, offer information about job vacancies, retraining for a new job etc.

This paper is also about agency employment. This particularity in our labor law brought law number 435/2004 Sb., about employment. Our republic met its international commitments by this law. These commitments arise from the law of the European Union and from Convention no. 181 of the International Labour Organization. Employers can use agency employment to react to some hard situation, when employees are missing for some time, when they need more employees or when finding new employees by themselves is disadvantageous for them. The agency employment is adjusted by the law about employment and the Labour Code. The agency must get permission from the Employment office of the Czech Republic, so we can see that agency employment is controlled by the state. Which may cause that people believe in this very young institution. I think that agency employment needs one complete law where we could find all rights and obligations of the agency, employee and employer.

11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Publikace:

- 1) ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V.: *Evropské právo 1, Ústavní základy Evropské unie*. Linde Praha, a. s., Praha 2007. ISBN 978-80-7201-680-8
- 2) KLÍMA, K. a kol.: *Státověda*. Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň 2006. ISBN 80-86898-98-9
- 3) HUDEČKOVÁ, H., KUČEROVÁ, E.: *Úvod do sociální politiky*. Česká zemědělská univerzita, Praha 2003. ISBN 80-213-1086-3
- 4) WILDMANNOVÁ, M.: *Sociální politika*, Distanční studijní opora. Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta 2005.
- 5) KREBS, V. a kol.: *Sociální politika*. 4. vydání. ASPI, a. s. Praha 2007
- 6) SMUTEK, M.: *Sociální stát – úvod do studia*. Gaudeamus. Hradec Králové 2005
- 7) KOTÝNKOVÁ, M., NĚMEC, O.: *Lidské zdroje na trhu práce*. 1. vydání. Professional publishing. Havlíčkův Brod 2003. ISBN 80-86419-48-7
- 8) BUČKOVÁ, M.: Bakalářská práce *Základní koncepce sociálního státu*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 2011
- 9) MALOTA, J.: Diplomová práce *Specifika agenturního zaměstnávání*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 2008
- 10) MICHALSKÝ, M.: Diplomová práce *Agenturní zaměstnávání podle nového zákoníku práce ve srovnání s úpravou této problematiky v některé ze zemí EU*. Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 2008
- 11) BRDEK, M., JÍROVÁ, H.: *Sociální politika v zemích EU a ČR*. CODEX Bohemia, Praha 1998. ISBN 80-85963-71-X
- 12) TOMEŠ, I., KOLDINSKÁ, K.: *Sociální právo Evropské unie*. C. H. Beck, Praha 2003

Právní normy:

- 1) Schumanova deklarace
- 2) Smlouva o Evropské unii
- 3) Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
- 4) Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii
- 5) Amsterodamská smlouva
- 6) Lisabonská smlouva
- 7) Smlouva o založení Evropského společenství
- 8) Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- 9) Evropská sociální charta
- 10) Charta základních práv EU
- 11) Jednotný evropský akt
- 12) Směrnice č. 2008/104/ES o agenturním zaměstnávání
- 13) Směrnice č. 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb
- 14) Úmluva č. 181 MOP
- 15) Zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti
- 16) Zákon č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti
- 17) Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- 18) Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- 19) Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce
- 20) Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR a o změně souvisejících zákonů

Internetové zdroje:

- 1) <https://www.euroskop.cz/>
- 2) <http://europa.eu/>
- 3) <http://www.europarl.europa.eu/>
- 4) <http://eur-lex.europa.eu/>
- 5) <http://www.euractiv.cz/>
- 6) <http://www.sagit.cz/>
- 7) www.mpsv.cz/
- 8) portal.mpsv.cz/
- 9) <http://www.osn.cz/>

12 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Formulář žádosti o povolení zprostředkování zaměstnání FO

Úřad práce České republiky
128 00 Praha 2, Karlovo náměstí 1/1359

Formulář žádosti o povolení zprostředkování zaměstnání bezplatně i za úhradu – platný ode dne 1.1.2012 podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon).

**Fyzická osoba usazená na území EU, EHP, Švýcarské konfederace,
žádající o formu zprostředkování zaměstnání podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona**

Jméno (jména)	Příjmení (nynější)	Rodné příjmení
Titul	Datum narození	Rodné číslo
Místo narození	Okres narození	
Stát narození	Státní občanství	
*) Adresa bydliště (pobyt) v ČR: trvalý ☐ přechodný ☐ zdržuje se ☐		
Obec	Ulice	Čís. popis./orient.
PSC	Okres	
Telefon	Fax	E-mail
Adresa pracoviště zprostředkovávajícího zaměstnání**):		
Obec	Ulice	Čís. popis./orient.
PSC	Okres	
Telefon	Fax	E-mail
*) Nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání: vysokoškolské ☐ středoškolské ☐		
Odborná praxe v oblasti zprostředkování zaměstnání nebo v oboru, pro který má být zprostředkování zaměstnání povoleno, v rozsahu alespoň 2 roků pro VŠ/ 5 roků pro SŠ podle § 60 odst. 8 zákona:		

*) Zaškrtněte dle skutečnosti

***) Pokud je na území ČR více než 1 pracoviště, uveďte jejich adresy v příloze

^{+) A) Zprostředkování zaměstnání na území České republiky:}

občanům České republiky a jejich rodinným příslušníkům, občanům států Evropské unie/Evropského hospodářského prostoru (EU/EHP) a jejich rodinným příslušníkům,
s výjimkou občanů se zdravotním postižením podle § 67 zákona

cizincům z jiných států mimo EU/EHP,
s výjimkou cizinců, kterým je vydáváno povolení k zaměstnání v ČR nebo modrá, anebo zelená karta

Formou zprostředkování podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona, tj.

b) zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení.

^{+) B) Zprostředkování zaměstnání do zahraničí:}

občanům České republiky a jejich rodinným příslušníkům, občanům států EU/EHP a jejich rodinným příslušníkům,
s výjimkou občanů se zdravotním postižením podle § 67 zákona

Formou zprostředkování podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona, tj.

b) zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení.

Oborové zaměření (např. strojírenství, stavebnictví) podle § 60 odst. 8 zákona:

Druhy prací, pro které je povolení ke zprostředkování žádáno, podle § 61 odst. 3 písm. d) zákona:

^{+) Požadované zaškrtněte}

Souhlasím se zpracováním osobních údajů pro účely vydání povolení ke zprostředkování zaměstnání.

Datum vyhotovení žádosti:

Titul, jméno, příjmení, podpis žadatele a razítko (pokud ho žadatel má a užívá):

Příloha č. 2: Formulář žádosti o povolení zprostředkování zaměstnání PO

Úřad práce České republiky
128 00 Praha 2, Karlovo náměstí 1/1359

Formulář žádosti o povolení zprostředkování zaměstnání bezplatně i za úhradu – platný ode dne 1.1.2012 podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon).

Právní osoba usazená na území států EU, EHP, Švýcarské konfederace, žádající o formu zprostředkování zaměstnání podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona

Obchodní firma	IČ	DIČ
Právní forma		
Předmět podnikání		
Sídlo:		
Obec	Ulice	Čís. popis./orient.
PSC	Okres	
Telefon	Fax	E-mail
Adresa pracoviště zprostředkovávajícího zaměstnání**):		
Obec	Ulice	Čís. popis./orient.
PSC	Okres	
Telefon	Fax	E-mail
Odpovědný zástupce:		
Jméno (jména)	Příjmení (nynější)	Rodné příjmení
Titul	Datum narození	Rodné číslo
Místo narození	Okres narození	
Stát narození	Státní občanství	
*) Adresa bydliště v ČR: trvalý ☐ přechodný ☐ zdržuje se ☐		
Obec	Ulice	Čís. popis./orient.
PSC	Okres	
*) Nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání: vysokoškolské ☐ středoškolské ☐		

Odborná praxe v oblasti zprostředkování zaměstnání nebo v oboru, pro který má být zprostředkování zaměstnání povoleno, v rozsahu alespoň 2 roků pro VŠ/ 5 roků pro SŠ podle § 60 odst. 8 zákona:

***) A) Zprostředkování zaměstnání na území České republiky:**

občanům České republiky, občanům států Evropské unie/Evropského hospodářského prostoru (EU/EHP) a jejich rodinným příslušníkům,
s výjimkou občanů se zdravotním postižením podle § 67 zákona

cizincům z jiných států mimo EU/EHP,
s výjimkou cizinců, kterým je vydáváno povolení k zaměstnání v ČR nebo modrá, anebo zelená karta

Formou zprostředkování podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona, tj.

b) zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení.

***) B) Zprostředkování zaměstnání do zahraničí:**

občanům České republiky a jejich rodinným příslušníkům, občanům států EU/EHP a jejich rodinným příslušníkům,
s výjimkou občanů se zdravotním postižením podle § 67 zákona

Formou zprostředkování podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona, tj.:

b) zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení.

Oborové zaměření (např. strojírenství, stavebnictví) podle § 60 odst. 8 zákona:

Druhy prací, pro které je povolení ke zprostředkování žádáno podle § 61 odst. 1 písm. d) zákona:

*) Zaškrtněte dle skutečnosti

+) Požadované zaškrtněte

**) Pokud je na území ČR více než 1 pracoviště, uveďte jejich adresy v příloze

Souhlasím se zpracováním osobních údajů pro účely vydání povolení ke zprostředkování zaměstnání.
Podpis odpovědného zástupce:

Datum vyhotovení žádosti:

Titul, jméno, příjmení, podpis žadatele a razítko (pokud ho žadatel má a užívá)